

appareat conspectui domini, quia per viam crucis erat transiturus dominus, non in Ierico, sed ad patrem iturus. Inde aspiciat dominum, cognoscat diuini amoris flammam, & fiduciam inde concipiat veniam consequendi à peccatis desistens, & veniam postulans humiliter, conculcansq; mundum & carnem clamet cum apostolis dicentibus, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: dicat & ipse, Ecce omnia dimisi domine peccata, nunquam amplius tua gratia ad illa reuerfurus. Misere mei, misere mei, quoniam in te confidit anima mea, & in vmbra alarum tuarum sperabo donec transeat iniquitas. Tunc audiet vocem respondentis sibi in eodem psalm. Misit de caelo & liberavit me, dedit in opprobrium conculcantes me, gratia sua, qui cum patre & spiritu sancto vivit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 209. in euangelium beati

Lucæ ex cap. decimo nono.

ET cum venisset ad locum, suspiciens Iesus vidit illum, & dixit ad eum, Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes murmurabant dicentes quod ad hominem peccatorem diuertisset. Quod antea diximus peccatorem penitentem, & dominum efficaciter desiderantem, segregatum à turba in crucis arborem consideratione ascendentem non sperni à domino, nunc in Zachæo adimpletum cognouimus. Cum venisset ad locum

suspiciens Iesus. Ipse est qui prius conspicit, ipse qui oculos suæ misericordiæ in pauperem leuat, qui humilia respicit in caelo & in terra, suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem. Non enim audebat Zachæus, nec verbum proferre, & quomodo auderet Dei filium hospitio suscipere peccator, & publicanorum princeps, nisi ipse Iesus illum aspiceret benignè, & se illi sublato timore culparum affabilem redderet? Docemur etiam perditionem nostram à nobis esse, auxilium verò nostrum à Deo. Nouerat dominus non sufficere Zachæo desiderium videndi ipsum, opus fuit vt oculos leuaret & suspiceret illum, cum in arbore cõsedisset, vel fortè adhuc manibus pedibusq; arbori hæreret, & inde speraret illum videre, quæ angeli desiderant conspiciere. Oculi Iesu corda transmutant, quem respicit ipse nemo despiciat, quoniam frustra despiciet. Respexit dominus Petrum negantem, quo aspectu continuo Petrus commotus est, & egressus foras fleuit amare. Sagittæ potentis acutæ, inquit David. Si respicit dominus, lapsi stabunt, & fluent aquæ. Flabit (inquit) spiritus eius, & fluent aquæ lachrymarum. Aquæ istæ dulces sunt cū lignum crucis mittitur in Mara, cum consideratio passionis dñi corde reuoluitur, mente cõsideratur. Vidit ergo illum, & dixit ad eum: Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Ipse vidit, & ipse dixit, qui dixit, & facta sunt omnia, ipse suspiciens vidit Zachæum, & ipse dixit,

Perditio nostra à nobis ipsiis procedit: auxilium verò à Deo.

Quæ dominus respicit, et cor penitentis mutat.

Salu
nostr
suam
cessit
appet
Christi

Festini
oportet
seru
Dei,
gros
respu

dixit, In domo tua hodie me oportet manere. Sentiamus hæc domini verba omnium suauissima. Nisi enim dominus illū aspiceret, ipse nihil aliud, quàm faciem eius in transitu videret. Cum ergo aspexit, quia Zachæus nihil locutus est, dominus ipse eum verbo præuenit. Sic dicit sap. 6. Præoccupat, qui se concupiscunt, vt se prior illis ostendat. Et ps. 20. Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Et ps. 58. Misericordia eius præueniet me. Dominus se conuiuiam facit, dominus domum eius elegit hospitium. Et non dixit, Quia tibi oportet in domo tua me manere, sed, *Quia hodie oportet me in domo tua manere.* Salutem nostram dominus suam dicit necescitatem, cum ipse nihil amittat si non saluemur, & nihil acquirat si saluemur. Nostrum est totum quod pro nobis fecit, nobis natus, nobis passus, nobis datus à patre, & ipse pro nobis se obtulit æterno patri. O inestimabilis charitatis dilectio. Zachæe descende, nec tardes, sed festinans descende, quia oportet me manere hodie in domo tua. Zachæus verò non morosus, sed diligens auditor, *festinans descendit, & excepit illū gaudens.* Non vult dominus pigros seruos, sed qui festinanter operentur. Ecce Zachæus currit vt ascendat in arborem, dominus illi imperat vt festinanter descendat, ille verò festinans descendit. Mirabiliter ipse dominus festinanter operatus est salutem nostram. Exultauit vt gygas ad currendam viam, à summo cælo egressio eius, inquit Dauit ps. 18. Et sponsa,

Ecce iste (ait) venit saliens in montibus, transfiliens colles. Similis est dilectus meus capræ, hinnuloq; ceruorū. Cant. 2. Vult ergo sponsus tales habere sponas festinanter operantes, quoniam ipse festinanter operatus est salutem nostram. Festinemus ergo (inquit) apostolus) ad Hebr. 4. *Et excepit illum gaudens,* non enim tristis est aut turbulentus Christi in animam ingressus, sed letam & gaudentem, vbi hospitatur, reddit animam. Non erit tristis, neque turbulentus, ait Isa. c. 42. Gaudenter monemur hospitalessè inuicem, vt ait beatus Petrus, hospitalessè inuicem, sine murmuratione, quoniam quæ vni ex minimis dominifacimus, ipsi dño facimus. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, ait dominus. Et beatus apostolus Paulus, Non ex tristitia, aut ex necessitate, hilarè enim datorem diligit Deus 2. Cor. 9. Qui enim Christam dominū habet, spem firmam illum videndi habet, spes autem gaudium parit. Vnde alibi dicit beatus apostolus, Spe gaudentes. Ro. 12. Incipiunt viri verè spirituales hic iam gaudiū cœlestis patriæ sentire, & descensus quosdam gaudij è cœlo venientes suscipere, & spirituales cōsolationes sentire. Aliquando autem, ne superbire, vel eleuari possint, in ima descendunt, sicut scriptum est, Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam, Sicut ab lactatus super matre sua, ita retributio in anima mea, ps. 130. Infans enim dulciter fugit vbera, cum verò ab lactatur tristatur, & plangit:

Hospitalessè inculcat.

Salutem nostram suam necescitatem appellat Christus.

Festinare oportet seruos Dei, pigros enī respuit.

git: verūni quia sic expedit ei, materni-
hilominus plorantem infantem non
curat. Sic dominus aliquando suis ami-
cis vbera consolationis abstrahit, vt no-
uerint humiliari, & per multas trāsire
in regnum cœleste tribulationes. Do-
centur enim Christum dominum imi-
tari, qui de se dicit, Oportuit pati Chri-
stum, & ita intrare in gloriā suam. Di-
cit enim Isa. c. 28. Quem docebit scien-
tiam, & quem intelligere faciet audi-
tum? Ablactatos à lacte, auulsos ab vbe-
ribus. Quid autem turba seculi facit?
Cum dominum Zachæum aspexisse,
& in domo eius velle hospitari audis-
sent, omnes (ait euangelista) murmura-
uerant dicentes, quòd ad hominē pec-
catorem diuertisset. Officium amato-
rum seculi est cum quempiam viderint
Deo appropinquare, in mutationibus,
& detractionibus molestare, quasi
nūc velit ille talis sanctus esse, ac si aliud
querat à nobis Deus, nisi vt sancti si-
mus. Tales voces seruus Dei nec audire,
nec timere debet, sed sua sancta conuer-
satione obmutescere facere impiorum
hominum voces, gratia domini nostri
Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu
sancto est honor, gloria, & imperium
per omnia secula seculorum. Amen.

*Tractatus. 210. in euangelium beati
Lucæ ex cap. decimo nono.*

STans autem Zachæus dixit ad Iesum,
Ecce dimidium bonorum meorum do-
mine do pauperibus, & siquid aliquem de
fraudauis, reddo quadruplum. Ait Iesus

ad eum, Quia hodie salus domui huic fa-
cta est, eo quòd & ipse filius sit Abrahæ.
Venit enim filius hominis querere, & sal-
uum facere quòd perierat. Cum dominus
domum Zachæi introisset, obsequium
illi decreuit exhibere Zachæus. Dignū
enim uero existimauit tantum hospite
è domo sua non recedere, nisi aliquod
illi gratum obsequium ipse præstaret.
Tunc coram domino stans dixit, Ecce
dimidium bonorum meorum domine do pau-
peribus, & siquid aliquem de fraudauis, red-
do quadruplum. Hæc mutatio dexteræ
excelsi, tantum præstat dominum sus-
cepisse hospitio. Ecce naturæ mutatio-
nem. Nemo quantumcunque peccato-
r desperet si Christum mente simpli-
ci suscipiat hospitio, non posse in virum
alterum mutari. Quid enim peculia-
rius publicano, quàm diuitijs inhiare, ra-
pere, congregare, custodire, & pro ido-
lo aurum & argentum colere? Ecce ad
ingressum Iesu, qui nihil de hac re lo-
cutus fuerat, nec Zachæo, vt discederet
ab officio, persuaserat, ille sponte renū-
tiat ijs, pro quorum congregatione eo
vsque sudauerat: & non qualemcunq;
elemosynam in pauperum sustenta-
tionem domino offert, sed libenti ani-
mo dimidiam substantiam in paupe-
res distribuit. Nec dixit, dabo, multo-
rum est enim offerre, sed paucorū præ-
stare: ille verò ait, do, continuo pauperi-
bus distribuo omnium bonorum meo-
rum dimidium. Hæc sunt opera tua ô
bone Iesu, quæ in animabus te suscipien-
tium verè, & animo simplici operaris.

Qui

siq. d. 11
Homines
mundani
in Deo
uos mur-
murat, &
obloquū-
tur.

Subita
peccato-
ris muta-
tio.

Elemosi-
na larga
elargien-
da.

Qui enim aliena rapiebat, iam præstat sua: qui delicijs corporis vacabat, iã eas odio habet: qui seipsum diligebat, iam se crucifigit cum vitijs & concupiscentijs. Beata animo ô bone Iesu, in cuius domo hospitaris, in cuius intellectu moraris, in cuius memoria recoleris, in cuius voluntate solus diligendus collocaris, in qua talem, & tam subitam mutationem facis. Non enim tantummodò deuotus offert Zachæus dimidium bonorum suorum pauperibus distribuendum, sed opus restitutionis etiam exercet dicens, *Et si quem defraudauit, reddo quadruplum*. Exodi. 22. restitutiones præceptæ sunt, vt qui furatus fuisset boue, quinque boues, qui oue, quatuor oues (si illa quam furatus fuerat, inueniretur) redderet. Hic verò si quem fraudauerat, se continuo restitutum quadruplum nullo cogente promittit. Sic pristinam vitam, & veterem hominem deposuit tactus intrinsecus gratia tanti hospitis, qui se deuotè suscipientibus magna largitur dona virtutis. Quod sequentia verba ostendunt dicente domino, *Quia hodie domui huic salus facta est*. Cum audimus factam, non solum operantem gratiam, sed obedientem voluntatem Zachæi intelligamus: facit enim dominus gratia sua, & eadem gratia voluntas suscipientis cooperatur. *Eo quòd & ipse filius sit Abraham*: hoc est, Ex Iudæis est, quibus ego missus sum in persona mea ad prædicandum, sanandum, saluandum. Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere quod perie-

rat. His vltimis verbis dominus sufficienter respondit turbæ murmuranti quòd ad hominem peccatorem diuertisset: ad hoc enim se venisse testatur, peccatores videlicet quærere, & saluare eos qui perierant. Primò quærere, secundo saluare, sicut supra de oue quæsita à pastore, & drachma à muliere exëpla proposuit. Nisi enim oculis quæsisset Zachæum, ille non audebat verbū saluationis domino offerre, nedum illum hospitio inuitare. Dominus autem vtrumq; fecit, & illum suo nomine vocauit, & se hospitem obtulit. Vtile nobis exemplum de peccatorum vocatione datur, ne expectem⁹ homines vitijs deditos ad nos vltro venturos, sed nos, quibus cura imminet animarum, prius illos salutem⁹, vocemus, domosq; eorum (si opus fuerit) libenter introeamus, monita salutis demus, familiares illis reddamur, vt tandem possimus illos à peccatis Dei gratia cooperante reuocare, & ad salutis portum domino adiuuante perducere. Multi enim videntes domini mansuetudinem, & quanta beneuolentia peccatores reciperet, veniebant ad eum, & conuertebantur. Imperare cum austeritate & potentia, nisi iam cogat summa necessitas, reprehenditur per prophetam Ezech. c. 34. cum vā pastoribus Israel annuntiat: inter cætera enim quæ illis impropere, hoc vnum est, Sed imperabatis (inquit) eis cum austeritate, & cum potentia. Mitissimus dominus, qui de se ait, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Venit vt quæreret,

Quærere
Deus pec
catores.

Prælati
incumbit
peccato
res voca
re, & in sa
lutis viã
reducere

Restitu
tiones ne
cessariæ.

ofi
ga
en.

reret, & saluum faceret quod perierat, & domum Zachari ingressus est, vt illum faceret saluum à tot seculi retribus, quibus illaqueat⁹ iacebat, diuitias congregans, nec sine fraude, ipse enim fatetur dicens, *Et si quem fraudauit, reddo quadruplum.* Nisi enim conscius esset alicui⁹ fraudis, non diceret, *si quē fraudauit, reddo quadruplū.* Nemo sit mone qui non labore totis viribus, vt accedat ad dominum Iesum, & si non apostolica perfectione, accedat saltem tanq; peccator desiderans illum videre, & cum Zachæo secedat à turba, & currens ascendat in arborem crucis, quoniam inde transiuit dñs ad patrem ex hoc mūdo. Proculdubiò respiciet illum dominus Iesus non iam ex via, sed à dextra Patris, vbi sedet rex regum & domin⁹ dominatium. Ingredietur hominiam, sicut ipse dicit Apoc. 3. Ecce sto ad ostium, & pulso, si quis audierit voce in meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse mecum. Ianuam igitur cordis aperiamus domino pulsanti, quoniam ipse sæpe pulsat, nunc donando prospera, nunc permittendo aduersa, vt conuertamur. Ipse nobiscum cenat cum nostra suscipit, quē admodum cenauit cum Zachæo suscipiens quæ deuotus ille obtulit, bonorum. s. suorum dimidium pauperibus largiendo: & Zachæus cum illo, quia salutem ipso die suscepit, Quia hodie salus huic domui facta est, gratia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu sancto est

Ad ianuam
nottram
Deus se
pè pulsat

honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. XII. in euangelium beati Lucae ex cap. decimo nono.*

HÆc illis audientibus adiciens dixit parabolam eo quòd esset prope Ierusalem, & quia existimarent quòd confestim regnum Dei manifestaretur. Dixit ergo, *Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reueris. Vocatis autem seruis suis dedit eis decem mnas, & ait ad illos, Negotiamini dum venio. Ciuēs autem eius oderant eum, & miserunt legationem post illum dicentes, Nolumus hunc regnare super nos.* Iis qui aderant in domo Zachari vnà cum discipulis domini (qui audierunt dominum dicentem, *Hodie domui huic salus facta est, eo quòd ipse sit filius Abraha: venit enim filius hominis quarere & saluum facere quod perierat:* quæ verba ipsum dominum Messiam protestabantur esse, & verum Deum saluantem, & promissionem Abrahæ factam adimplentem) adiecit parabolam, eo quòd existimarent, cū iam per triennium, & eò amplius prædicauisset, signaq; fecisset, quæ nemo alius fecit, & nunc esset prope ciuitatē quæ caput erat principatus Iudæorū, quòd regnum Dei manifestaretur: hoc est regnaret Christus dominus, & mores iniquorum sacerdotum & plebis mutaret, & super solium David more regum temporalium federet, ad hanc opinionem diluendam modum regni sui æterni, perditionemq; regni Iudæorū

Messiam
se esse
ostēdit
christus.

tempo-

temporalem sequenti expressit parabola. *Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam.* Abiturus erat dominus in longinquam regionem, in regnum celeste, sessurus ad dexteram patris. *Accipe re regnum sibi.* Tunc enim cum resurrexit, ait, *Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra.* Ascendit super omnes choros beatorum spirituum usque ad dexteram patris, caput & dominus hominum & angelorum, rex regum, & dominus dominantium. *Et reuertitur:* hoc est ad iudicium cum eum videbunt omnes venientem in nube, cum potestate magna & maiestate, quemadmodum angeli eo ascendente in sublimia caelorum induiti vestibibus albis dixerunt apostolis & discipulis qui aderant, *Hic Iesus, qui assumptus est a vobis in caelum, sic veniet quem admodum vidistis eum euntem in caelum: sic gloriosus, sic potens, sic dominus iudex constitutus viuorum & mortuorum.* Ideo ergo dixit, *Et reuertitur. Vocatis autem seruis suis,* credentibus. *in eum, dedit eis,* hoc est distribuit inter illos *minas decem.* Mina graece Latine mina dicitur continens drachmas siue denarios centum: drachma vero est, qui regalis argenteus vulgo appellatur. Itaque ne locus vagandi lectori detur, mina vna centum regales nostros argenteos, seu centum denarios communis monetae continet. Decem minae in sensu quo dominus parabolam introduxit, decem praceptorum obseruantiam significare possunt. Haec dedit nobis dominus abiens in caelum, quoniam haec seruanda

reliquit: sicuti dixit illi principi iuueni superiori cap. Serua mandata, si vis ad vitam ingredi. In his negotiari nos oportet, quia in eorum obseruantia nostra est salus constituta. *Ciues autem eius oderant eum.* Hi sunt perfidi Iudaei, de quibus dominus dixit, Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est, quia odio habuerunt me gratis. Psalmo enim. 34. scriptum est, Non super gaudeant mihi qui aduersantur mihi inique; qui oderunt me gratis, & annuunt oculis. Et ps. 68. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. Miserunt autem legationem Iudaei post Christum dicentes apostolis, *Nolumus hunc regnare super nos,* hoc est, nolumus hunc Messiam credere, nec regem nostrum nominari. Quo circa Pilato dixerunt, *Noli scribere rex Iudaeorum.* Pilatus vero pro vniuerso gentium populo, cui tunc populus Romanus imperabat, respondit, *Quod scripsi, scripsi.* Rex enim uero est Iudaeorum & gentium, & nemo est in caelo, neque in terra, neque sub terra, cui non imperet Christus dominus. Insultent Iudaei, fremant gentes inaniter, regnum accepit caelorum, & reuersurus est iudicaturus viuos & mortuos. Nemo igitur unquam talem legationem mittat, caueant vniuersi talem promere vocem, *Nolumus hunc regnare super nos.* Quem cum recenter natum in spiritu praevidisset Isaias c. 9. ait, *Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius, &*

Iudaei
Christum
odientes.

Expositio
parabolae.

Reuerfio
Christi.

Mina monetae
genus, quantum
valeat.

voca-

Christi
sex nomi
na cōue
nientia.

vocabitur nomen ei⁹ Admirabilis, Cōsiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis. Hæc sex nomina sic legēda sunt sigillatim, quia omnia hæc in Christo domino reperiuntur. Ipse profectò admirabilis est, per quem Dei maiestatem laudant & admirantur omnes ciues cœlestes. Ipse consiliarius sacra-
crati diuini cōsiliij, ipse Deus verus, ipse fortis in prælio, qui dæmonem superauit & mortem. Ipse pater seculi futuri, hoc est, qui nobis regnum cœleste comparauit suo sanguine, quiq; omnes sanctos fecit adoptari in filios, dedit enim potestatem filios Dei fieri ijs qui credunt in nomine eius. Ipse princeps pacis, qui pacem inter nos & Deū fecit suo sanguine & morte reconcilians. Prosequitur Isaias, Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis, super solum David, & super regnum eius sedebit, vt confirmet illud, & corroboret in iudicio & iustitia, a modo & vsque in sempiternum. Zelus domini exercituum faciet hoc. Ecce regnum domini sempiternum, non temporale, vt falsò Iudei perfidi blasphemant. Nūquā enī in vniuersa lege & prophetis reperietur temporale regnum Iudæis dominū per Messiam donandū sanxisse, sed sempiternum, perpetuum & interminabile. Sic etiam Daniel, cui tēpus aduentus Messiae verbis perspicuis reuelatum est, c. 2. (cum vidisset Nabuchodonosor statuam illam, cuius caput aureum, pectus & brachia argentea, venter & foemora ex cere, tibiæ ferreæ,

pedum quædam pars ferrea, quædam fictilis, perque quinq; regna significata sunt, vltimo vidit lapidem paruum abscisum sine manibus omnia hæc regna cōminuisse, & creuisse in montem magnum) hoc regnū Messiae apertis prophetauit verbis dicens, In diebus autē regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum. Cuius nos participes faciat ipse Iesus rex regum, & dominus dominantium, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 212. in euangelium beati Lucae ex cap. decimo nono.*

ET factum est vt rediret accepto regno: & iussit vocari seruos suos, quibus dedit pecuniam, vt sciret quantum quis negotiatus esset. Venit autem primus dicens, Domine mna tua decem mnas acquisiuit. Et ait illi, Euge bone serue, quia in modico fuisi fidelis, eris potestatem habens super decem ciuitates. Et alter venit dicens, Domine mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait, & tu esto super quinque ciuitate. Et alter uenit dicens, Domine ecce mna tua, quam habui repositā in sudario: timui enim te quia homo austerus es, tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti. Dicit ei, De ore tuo te iudico serue nequam. Sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posuisti, & metes quod non seminasti, & quare non

Regnum
Messiae
sempiter
num non
tempora
le, contra
Iudeorū
somnia.

Min
cuq;
ta,
mod
lucr
plica

non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum usuris utique exegissem illud. Et astantibus dixit, Auferite ab illa mnam, & date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei, Domine habet decem mnas. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit, ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo. Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me. Rediturus dominus ad iudicium discipulos commonet, quibus singulas mnas dedit (hoc est euangelicæ doctrinæ perfectionem) vt sedulo acceptum munus administrent. Omnis enim qui recepit à Deo, tenetur negotiari creditam gratiam, ne reprobus efficiatur, sicut iste qui pecuniam abscondit in sudario, hoc est donum quod accepit à Deo, siue doctrinam, siue verbum, siue quodcunque aliud donum spirituale, vel etiam temporale dominium, vt iustitiam seruet, peccantes puniat, fidem immaculatam teneat, ecclesiam defendat, vel si diues est, pauperibus & indigentibus subueniat. De his beatus apostolus Petrus. 1. epistol. c. 4. Hospitales (inquit) inuicem sine murmuratione, vnusquisq; sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multi formis gratiæ Dei. Et beatus apostolus Paulus ad Ro. 13. Omnis (inquit) anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non enim est potestas, nisi à Deo, quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt: itaq; qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Et in-

fra, Si autem malum feceris, time, non enim sine causa gladiū portat, Dei enim minister est vindex in iram ei qui male agit. Ecce mna regum & potestatum, bonis fauere, iniquis vindictam terribere, omnibus iustitiam indeclinabilem ministrare, vt David, qui ps. 100. In matutino (inquit) interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderem de ciuitate domini omnes operantes iniquitatem. Illum autem expoliari mna præcepit, qui illam reposuit in sudario, & præcepit dari illi qui decem mnas habebat, quoniam benè operatus fuerat, & auxerat spirituale lucrum, hoc est, meritum nullum habebit iste piger, ille verò qui plus laborauit, plus meriti acquisiuit. In Iudæos iustam tunc sententiam protulit dicens, Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite & occidite ante me. Quod reuera contigit illis, quoniã occisi sunt per Romanos principes temporaliter, & quod peius est, morte æterna damnati. Sic dominus cautos reddit discipulos suos, ne acceptam gratiam & dona reponant in sudario. Cautos etiam reddit omnes ecclesiæ ministros, doctosq; viros, omnes Christianos principes, & diuites ciues, ne acceptam potestatem, siue diuitias suis tantum commodis de seruire arbitrentur: quando Deus omnipotens de omni bono accepto vult sibi pensum dari, & in accepta potestate sibi inseruiri, & cum acceptis diuitijs regnum cælorum per manus pauperū nobis acquiri. Nemo igitur segnis ef-

Beneoperantibus additur lucrum.

Iudæi inimici christi occisi & damnati.

Minavni
cuiq; da-
ta, quo-
modo in
lucrum ap-
plicanda.

ficia.

Pigros
Deus re-
ijcit;

ficiatur, nemo hebes, nemo piger, omnes vult dominus in accepto dono negotiari, & cum accepta gratia, vel potestate merita cumulare. Quod enim dñs in suscepta humanitate perfecit, vult vt nos imitantes regnum coeloru promereamur: ipse namq; nunquam otiosus fuit, sed semper nostram operatus est salutem, orando, vigilando, ieiunando, prædicando, miracula faciendo. Nusquã enim legimus dñm otiosum, sed semper inuenimus operantẽ. Quẽ imitatus beatus apostolus Paulus de se dicit. 2. Cor. 7. Nam & cum venissem⁹ in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus, foris pugnae, iustus timores. Et Act. 6. cum numerus discipulorum aueretur dixerunt duodecim conuocantes numerum discipulorum, Non est æquũ nobis derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij septem plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus, nos verò orationi & ministerio verbi instantes erimus. Ecce ministeriorum diuisionem, ecce omnes suã exercentes administrationem. Nullum reperimus desidem, nullum pigrum: omnes operatores sunt, vnum quemq; prout accepit à dño, augmentem inuenimus opus ministerij sui, & incrementũ accepti doni reddentem. Vnusquisque ergo videat quomodo cautẽ agat, & exerceat officium suum, & præsticum donum à Deo: nempe nisi auxerit, tol-

letur ab eodonom, & damnabitur. Nõ enim dominus coronam promisit sempernam dormientibus, sed vigilantibus: sic enim scriptũ est, Vigilate, quia nescitis quãdo dñs vester venturus sit. Vigilantibus & operantibus promittitur regnum coelorum, non autẽ ijs qui tantũ fidem habent, & opus negligunt. Ex hac lectione satis confunduntur nostri temporis impij & seductores hæretici, qui solam fidem habentibus sine operatione bona, salutẽ falsò spondent: cum omnis scriptura operantibus feruis præmium polliceatur, torpentes verò damnet. His cũ beato Iacobo, c. 2. dicamus, Tu fidem habes, & ego opera habeo, ostende mihi fidem tuam sine operibus, & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Sine operibus, quid agit in anima fides? ipsa enim fides opera facere præcipit, & discussionem operum in iudicio futuram dñs dicit, Filius (inquit) hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc reddet vnicuiq; secundũ opera eius. Matt. 16. Fides namque vacans non reperitur in euangelio cõmendata, sed operans gratia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 213. in euangelium beati
Luce ex cap. decimo nono.*

Et his dictis præcedebat ascendens Hierosolymam. Et factum est cum appropinquaret ad Bethphage & Bethaniam ad

montem;

Vigilantibus & operantibus regnum coeloru promittitur. Cõtra hereticos.

Christus
nũquam
otiosus,

In iudicio
sub iudicio
sub iudicio

Pre
fit C
itus
plo,
pri
morte
subier

montem, qui vocatur Oliueti, misit duos discipulos suos dicens, *Ite in castellum, quod contra vos est, in quod introeuntes inuenietis pullum asinae alligatum, cui nemo vnquam hominum sediu: soluite illum, & adducite.*

Et si quis vos interrogauerit quare soluitis, sic dicetis ei, Quia dominus operam eius desiderat. Ad illum magnae admirationis triumphum, quo dominus triumphauit, & suae diuinitatis potentiam maximis signis ostendit, accedens sacer euangelista Lucas praemittit processum domini in Ierusalem, & pulli asinae per duos ex discipulis adductionem dicens, *Et his dictis, pa-*

borala. s. de regnante rege, & de negotiatoribus seruis, & de occisione inimicorum enarrata, exiit dominus ab Ierico a domo foelicis Zachaei, & iter suum in Ierusalem profecutus est:

veruntamen sic gradiebatur, vt non sequens, sed praecedens discipulos suos viam conficeret. Praecedebat (inquit) ascendens Hierosolymam. Iam iam imminabat passionis domini dies, ideo tanto

feruore gradiebatur (quoniam cum diabolo erat & cum morte congressurus, de illisque triumphaturus) vt ipse discipulos antecederet, qui eos etiam

morte praecessurus erat. Tanquam enim dux strenuus qui pusillanimis militibus volens virtutem ostendere, eos monet, & praecedit, sic dominus datis discipulis salutis monitis & exemplis ipse praecedit ad mortem, & prius victor succumbit in bello, docens nos ad toleranda opprobria & mor-

tem pro Deo non segniter progredi, sed praecurrere debere viam cum beatis apostolis, qui gaudentes ibant a conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro Christo contumeliam pati. Hoc nos ipse dominus docuit, dum sua sponte praecedens discipulos nunc passurus iter peragit. *Et factum est cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliueti.* Fortè scriptorum vitio transposita sunt nomina Bethaniae & Bethphage: nempe cum Bethania venientibus ab Ierico in Ierusalem prior se offerat, quàm Bethphage (vt vidimus, & idem iter, a Bethania .s. in Bethphage, & inde in Ierusalem confecimus, cum Dei gratia finito sacro concilio Tridentino sub Pio quarto summo Pontifice, ab eo facultate accepta, sacra illa loca, in quibus dominus dignatus est nostram peragere salutem, petissemus.) Videtur itaque legendum, Cum appropinquaret ad Bethaniam & Bethphage, ad montem, qui vocatur Oliueti. Est enim Bethphage sita in proximo montis Oliueti aditu, euntibus a Bethania in Ierusalem. Distat autem Bethania ab vrbe miliaria tria: Bethphage verò miliaria duo. Hæc pagus erat sacerdotum, in quo pecora eorum nutriebantur, vel oportuna sacrificijs, vel eorum necessitatibus. Transiens autem dominus Bethaniam cum Bethphage appropinquasset, tunc duos misit discipulos, vt pullum soluerent,

tem pro Deo non segniter progredi, sed praecurrere debere viam cum beatis apostolis, qui gaudentes ibant a conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro Christo contumeliam pati. Hoc nos ipse dominus docuit, dum sua sponte praecedens discipulos nunc passurus iter peragit. *Et factum est cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliueti.* Fortè scriptorum vitio transposita sunt nomina Bethaniae & Bethphage: nempe cum Bethania venientibus ab Ierico in Ierusalem prior se offerat, quàm Bethphage (vt vidimus, & idem iter, a Bethania .s. in Bethphage, & inde in Ierusalem confecimus, cum Dei gratia finito sacro concilio Tridentino sub Pio quarto summo Pontifice, ab eo facultate accepta, sacra illa loca, in quibus dominus dignatus est nostram peragere salutem, petissemus.) Videtur itaque legendum, Cum appropinquaret ad Bethaniam & Bethphage, ad montem, qui vocatur Oliueti. Est enim Bethphage sita in proximo montis Oliueti aditu, euntibus a Bethania in Ierusalem. Distat autem Bethania ab vrbe miliaria tria: Bethphage verò miliaria duo. Hæc pagus erat sacerdotum, in quo pecora eorum nutriebantur, vel oportuna sacrificijs, vel eorum necessitatibus. Transiens autem dominus Bethaniam cum Bethphage appropinquasset, tunc duos misit discipulos, vt pullum soluerent,

tem pro Deo non segniter progredi, sed praecurrere debere viam cum beatis apostolis, qui gaudentes ibant a conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro Christo contumeliam pati. Hoc nos ipse dominus docuit, dum sua sponte praecedens discipulos nunc passurus iter peragit. *Et factum est cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliueti.* Fortè scriptorum vitio transposita sunt nomina Bethaniae & Bethphage: nempe cum Bethania venientibus ab Ierico in Ierusalem prior se offerat, quàm Bethphage (vt vidimus, & idem iter, a Bethania .s. in Bethphage, & inde in Ierusalem confecimus, cum Dei gratia finito sacro concilio Tridentino sub Pio quarto summo Pontifice, ab eo facultate accepta, sacra illa loca, in quibus dominus dignatus est nostram peragere salutem, petissemus.) Videtur itaque legendum, Cum appropinquaret ad Bethaniam & Bethphage, ad montem, qui vocatur Oliueti. Est enim Bethphage sita in proximo montis Oliueti aditu, euntibus a Bethania in Ierusalem. Distat autem Bethania ab vrbe miliaria tria: Bethphage verò miliaria duo. Hæc pagus erat sacerdotum, in quo pecora eorum nutriebantur, vel oportuna sacrificijs, vel eorum necessitatibus. Transiens autem dominus Bethaniam cum Bethphage appropinquasset, tunc duos misit discipulos, vt pullum soluerent,

tem pro Deo non segniter progredi, sed praecurrere debere viam cum beatis apostolis, qui gaudentes ibant a conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro Christo contumeliam pati. Hoc nos ipse dominus docuit, dum sua sponte praecedens discipulos nunc passurus iter peragit. *Et factum est cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliueti.* Fortè scriptorum vitio transposita sunt nomina Bethaniae & Bethphage: nempe cum Bethania venientibus ab Ierico in Ierusalem prior se offerat, quàm Bethphage (vt vidimus, & idem iter, a Bethania .s. in Bethphage, & inde in Ierusalem confecimus, cum Dei gratia finito sacro concilio Tridentino sub Pio quarto summo Pontifice, ab eo facultate accepta, sacra illa loca, in quibus dominus dignatus est nostram peragere salutem, petissemus.) Videtur itaque legendum, Cum appropinquaret ad Bethaniam & Bethphage, ad montem, qui vocatur Oliueti. Est enim Bethphage sita in proximo montis Oliueti aditu, euntibus a Bethania in Ierusalem. Distat autem Bethania ab vrbe miliaria tria: Bethphage verò miliaria duo. Hæc pagus erat sacerdotum, in quo pecora eorum nutriebantur, vel oportuna sacrificijs, vel eorum necessitatibus. Transiens autem dominus Bethaniam cum Bethphage appropinquasset, tunc duos misit discipulos, vt pullum soluerent,

tem pro Deo non segniter progredi, sed praecurrere debere viam cum beatis apostolis, qui gaudentes ibant a conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro Christo contumeliam pati. Hoc nos ipse dominus docuit, dum sua sponte praecedens discipulos nunc passurus iter peragit. *Et factum est cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliueti.* Fortè scriptorum vitio transposita sunt nomina Bethaniae & Bethphage: nempe cum Bethania venientibus ab Ierico in Ierusalem prior se offerat, quàm Bethphage (vt vidimus, & idem iter, a Bethania .s. in Bethphage, & inde in Ierusalem confecimus, cum Dei gratia finito sacro concilio Tridentino sub Pio quarto summo Pontifice, ab eo facultate accepta, sacra illa loca, in quibus dominus dignatus est nostram peragere salutem, petissemus.) Videtur itaque legendum, Cum appropinquaret ad Bethaniam & Bethphage, ad montem, qui vocatur Oliueti. Est enim Bethphage sita in proximo montis Oliueti aditu, euntibus a Bethania in Ierusalem. Distat autem Bethania ab vrbe miliaria tria: Bethphage verò miliaria duo. Hæc pagus erat sacerdotum, in quo pecora eorum nutriebantur, vel oportuna sacrificijs, vel eorum necessitatibus. Transiens autem dominus Bethaniam cum Bethphage appropinquasset, tunc duos misit discipulos, vt pullum soluerent,

tem pro Deo non segniter progredi, sed praecurrere debere viam cum beatis apostolis, qui gaudentes ibant a conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro Christo contumeliam pati. Hoc nos ipse dominus docuit, dum sua sponte praecedens discipulos nunc passurus iter peragit. *Et factum est cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliueti.* Fortè scriptorum vitio transposita sunt nomina Bethaniae & Bethphage: nempe cum Bethania venientibus ab Ierico in Ierusalem prior se offerat, quàm Bethphage (vt vidimus, & idem iter, a Bethania .s. in Bethphage, & inde in Ierusalem confecimus, cum Dei gratia finito sacro concilio Tridentino sub Pio quarto summo Pontifice, ab eo facultate accepta, sacra illa loca, in quibus dominus dignatus est nostram peragere salutem, petissemus.) Videtur itaque legendum, Cum appropinquaret ad Bethaniam & Bethphage, ad montem, qui vocatur Oliueti. Est enim Bethphage sita in proximo montis Oliueti aditu, euntibus a Bethania in Ierusalem. Distat autem Bethania ab vrbe miliaria tria: Bethphage verò miliaria duo. Hæc pagus erat sacerdotum, in quo pecora eorum nutriebantur, vel oportuna sacrificijs, vel eorum necessitatibus. Transiens autem dominus Bethaniam cum Bethphage appropinquasset, tunc duos misit discipulos, vt pullum soluerent,

tem pro Deo non segniter progredi, sed praecurrere debere viam cum beatis apostolis, qui gaudentes ibant a conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro Christo contumeliam pati. Hoc nos ipse dominus docuit, dum sua sponte praecedens discipulos nunc passurus iter peragit. *Et factum est cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliueti.* Fortè scriptorum vitio transposita sunt nomina Bethaniae & Bethphage: nempe cum Bethania venientibus ab Ierico in Ierusalem prior se offerat, quàm Bethphage (vt vidimus, & idem iter, a Bethania .s. in Bethphage, & inde in Ierusalem confecimus, cum Dei gratia finito sacro concilio Tridentino sub Pio quarto summo Pontifice, ab eo facultate accepta, sacra illa loca, in quibus dominus dignatus est nostram peragere salutem, petissemus.) Videtur itaque legendum, Cum appropinquaret ad Bethaniam & Bethphage, ad montem, qui vocatur Oliueti. Est enim Bethphage sita in proximo montis Oliueti aditu, euntibus a Bethania in Ierusalem. Distat autem Bethania ab vrbe miliaria tria: Bethphage verò miliaria duo. Hæc pagus erat sacerdotum, in quo pecora eorum nutriebantur, vel oportuna sacrificijs, vel eorum necessitatibus. Transiens autem dominus Bethaniam cum Bethphage appropinquasset, tunc duos misit discipulos, vt pullum soluerent,

tem pro Deo non segniter progredi, sed praecurrere debere viam cum beatis apostolis, qui gaudentes ibant a conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro Christo contumeliam pati. Hoc nos ipse dominus docuit, dum sua sponte praecedens discipulos nunc passurus iter peragit. *Et factum est cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliueti.* Fortè scriptorum vitio transposita sunt nomina Bethaniae & Bethphage: nempe cum Bethania venientibus ab Ierico in Ierusalem prior se offerat, quàm Bethphage (vt vidimus, & idem iter, a Bethania .s. in Bethphage, & inde in Ierusalem confecimus, cum Dei gratia finito sacro concilio Tridentino sub Pio quarto summo Pontifice, ab eo facultate accepta, sacra illa loca, in quibus dominus dignatus est nostram peragere salutem, petissemus.) Videtur itaque legendum, Cum appropinquaret ad Bethaniam & Bethphage, ad montem, qui vocatur Oliueti. Est enim Bethphage sita in proximo montis Oliueti aditu, euntibus a Bethania in Ierusalem. Distat autem Bethania ab vrbe miliaria tria: Bethphage verò miliaria duo. Hæc pagus erat sacerdotum, in quo pecora eorum nutriebantur, vel oportuna sacrificijs, vel eorum necessitatibus. Transiens autem dominus Bethaniam cum Bethphage appropinquasset, tunc duos misit discipulos, vt pullum soluerent,

tem pro Deo non segniter progredi, sed praecurrere debere viam cum beatis apostolis, qui gaudentes ibant a conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro Christo contumeliam pati. Hoc nos ipse dominus docuit, dum sua sponte praecedens discipulos nunc passurus iter peragit. *Et factum est cum appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliueti.* Fortè scriptorum vitio transposita sunt nomina Bethaniae & Bethphage: nempe cum Bethania venientibus ab Ierico in Ierusalem prior se offerat, quàm Bethphage (vt vidimus, & idem iter, a Bethania .s. in Bethphage, & inde in Ierusalem confecimus, cum Dei gratia finito sacro concilio Tridentino sub Pio quarto summo Pontifice, ab eo facultate accepta, sacra illa loca, in quibus dominus dignatus est nostram peragere salutem, petissemus.) Videtur itaque legendum, Cum appropinquaret ad Bethaniam & Bethphage, ad montem, qui vocatur Oliueti. Est enim Bethphage sita in proximo montis Oliueti aditu, euntibus a Bethania in Ierusalem. Distat autem Bethania ab vrbe miliaria tria: Bethphage verò miliaria duo. Hæc pagus erat sacerdotum, in quo pecora eorum nutriebantur, vel oportuna sacrificijs, vel eorum necessitatibus. Transiens autem dominus Bethaniam cum Bethphage appropinquasset, tunc duos misit discipulos, vt pullum soluerent,

Author Hierosolyma, & loca sancta peregrinando petijt.

Bethphage & Bethania.

Præcessit Christus exemplo, etiam prior mortem subiens.

& adducerent. Ab illo loco prospiciebat
 tur cacumen arcis Hierosolymitanæ,
 ideò dixit, *in castellum quod contra vos
 est.* Quod si ad mysticam significatio-
 nem & mysterium attendamus, inue-
 niemus Ierusalem contra apostolos &
 discipulos domini primam in toto or-
 be urbem insurrexisse. Ibi decollatus
 beatus Iacobus Zebedæi, lapidatus ve-
 tèreque fullonis occisus beatus Iacobus
 Alphæi, captus beatus Petrus, ultimo
 omnes exterminati fuerunt domini
 discipuli, & qui in eum crediderunt mul-
 ti ex Iudæis. Quod autem de solo pul-
 lo facit mentionem beatus Lucas, ea-
 dem est causa, qua capit. 12. Ioannes, &
 Marcus 11. solam de pullo habuerunt
 mentionem. Beatus autem Matthæus
 c. 21. de asina etiam locutus est, de qua
 in prophetia Zachar. 9. fit mentio: ait
 namque, Exulta satis filia Sion, iubila
 filia Ierusalem: Ecce rex tuus venit ti-
 bi iustus & saluator, ipse pauper, & as-
 cendens super asinam, & super pullum
 filium asinæ. Tres sacri euangelistæ,
 qui inter populum gentium scripserunt,
 de solo pullo locuti sunt, super quem
 nemo hominum sedit, quo gentium
 populus significabatur, qui errore du-
 cti ligna & lapides colebant, ac ratio-
 ni naturali non obedientes, cum ali-
 qui ex ipsis Deum cognouissent (iuxta
 apost. ad Rom. sententiã) non sicut Deum
 glorificauerunt, necei gratias egerunt, &
 mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei
 in similitudinẽ imaginis corruptibilis
 hominis, & volucris, & quadrupedum, &

serpentum. Certum verò est Ioannem
 scripsisse in Asia, Lucam in Achaia,
 Marcum Romæ, in Iudæa autẽ Mat-
 thæum: ideo hic asinæ fecit mentionẽ,
 per quam signatur Iudæorum popu-
 lus, qui pressus onere legis ac multitu-
 dine caeremoniarum velut asina onus
 portabat. Cæteri vero Euangelistæ po-
 puli gentium mentionem tantum fe-
 cerunt, apud quos euangelia scripse-
 runt, nec dignati sunt Iudæorum me-
 minisse, quorum iam fines beati aposto-
 li reliquissent, & ad gentes transmigras-
 sent. *Et si quis vos interrogauerit quare sol-
 uitis, sic dicetis ei, Quia dominus operam
 eius desiderat.* Verè desiderauit domi-
 nus, & vehementer desiderauit gen-
 tium conuersionem: quam æternus il-
 li pater præparauit dicens psal. 2. Po-
 stula à me, & dabo tibi gentes hære-
 ditatem tuam, & possessionem tuam
 terminos terræ. Et psal. 17. Populus,
 quem non cognoui, seruiuit mihi, in
 auditu auris obediuit mihi. Non enim
 nos corporali specie vidimus dominum,
 sed auditu credimus per vocem aposto-
 lorum. Vnde cum prophetasset Zach.
 c. 9. de hoc domini ingressu in Ierusa-
 lem, postquam dixit, venit ascēdens su-
 per asinam, & super pullum filium asinæ,
 continuo adiecit dispersionẽ Iudæoru,
 gentiumq; vocationẽ dicens, Et dispergã
 quadrigã ex Ephraim, & equum de Ieru-
 salẽ, & dissipabitur arcus belli, & loque-
 tur pacem gentibus, & potestas eius à
 mari vsq; ad mare, & à fluminibus vsq;
 ad fines terræ. Hoc opus per quam
 maxi-

Iudæoru
 populus
 per asinã
 significa-
 tur.

Gentium
 vocatio.

Gentium
 populus
 per pul-
 lum asinæ
 designa-
 tur.

Procedit
 ad
 Iudæoru
 dispersionẽ
 & gentium
 vocationẽ
 dicens, Et
 dispergã
 quadrigã
 ex Ephraim
 & equum
 de Ierusa-
 lẽ

maximè desiderauit dominus, salutem
 s. nostram: ideoque secundum Matth.
 super asinam ex Iudæis apostolos &
 discipulos colligens, & multitudinem
 sanctorum copiosam: super pullum au-
 tem ex gentibus innumerabiles aggre-
 gans populos, relictis Iudæis & in dis-
 persionem datis in vniuersum orbem.
 Hoc Samaritanæ desiderium suum ex-
 posuit, dum se sitire ad oram fontis di-
 xit. Mulier (inquit) da mihi bibere.
 Quod postea in cruce compleuit di-
 cens, Sitio. Salutem nostram sitiebat,
 salutem nostram desiderabat: ideo mu-
 lieri salutarem remedium explanauit,
 quod in cruce postea compleuit. Cui
 cum patre, & spiritu sancto est honor,
 gloria, & imperium per omnia secula
 seculorum. Amen.

*Tractatus. 214. in euangelium beati
 Lucae ex cap. decimo nono.*

Aberunt autem qui missi erant, & in-
 uenerunt sicut dixit illis stantem pul-
 lum. Soluentibus autem illis pullum dixit
 dominus illis, Quid soluitis pul-
 lum. At illi dixerunt, Quia dominus eum
 necessarium habet. Et duxerunt illum ad
 Iesum. Ad domini iussa & precepta ad-
 implenda nulla debet vitium Christia-
 num subire cunctatio, nulla in cor as-
 cendere dubitatio. Ecce hi duo discipu-
 li domini nihil hæsitauerunt de alieni
 pulli adductione, præsertim cum ad-
 sent domini eius, & pullus ligatus esset,
 nec vnquam aliquem vexisset. Nec

etiã ipsi dominum interrogauerunt, Quare
 vis dñe pullum, super quem nemo
 adhuc fedit, adduci ad te? Hoc etiam
 debet habere vera obedientia nostra er-
 ga maiores, ne quæramus ab eis, quare
 hoc vel illud præcipiant, neque mur-
 murantes quæ nobis iniunguntur faci-
 amus, sed læti operemur quicquid
 iussi fuerimus. Sic enim beatus apo-
 stolus Paulus Tito, c. 3. præcipit, vt mo-
 neat suos: Admone (inquit) illos prin-
 cipibus & potestatibus subditos esse, di-
 cto obedire, ad omne opus bonum pa-
 ratos esse. *Abeuntes autem inuenerunt
 sicut dixit illis.* Vere apostoli & discipu-
 li domini (quibus dixit, Euntes in mû-
 dum vniuersum prædicate euangeliû
 omni creaturæ, qui crediderit & bap-
 tizatus fuerit, saluus erit) inuenerunt gé-
 tium populum ligatum à demone in-
 fidelitatis catenis, & vitiorum innu-
 merorum compedibus: cæterum non
 dubitauerunt illis fidem & salutem an-
 nuntiare, vt conuerterentur ad Deum
 verum, reiectis idolis suis, & castè piè-
 que viterent, corpore ieiunijs, & pœ-
 nitentiæ operibus castigato. Nec à do-
 mino quæsierunt, Quomodo poteri-
 mus gentium multitudinem à cultu
 idolorum reuocare, illos moribus cor-
 ruptos ad pœnitentiam adducere: sed
 auribus dimissis, quæ imperauit domi-
 nus fecerunt, & quemadmodum ille præ-
 dixit inuenerunt. Dixerat namq; Dûste-
 teritis ante reges & præfides, nolite co-
 gitare quomodo, aut quid loquamini,
 dabitur eni vobis in illa hora quid loqua-
 mini:

Vera obe-
 dientia
 qualis er-
 ga super-
 iores.

Obedien-
 tia sim-
 plex disci-
 pulorum
 domini.

mini: nō enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. *Solventibus autem illis pullum dixerunt dominicius ad illos, Quid soluitis pullum?* Existimabat se Iudæorum populus dominū esse gentium, & cum beatus Petrus Act. 10. iussu domini Cornelium Centurionem cum omni domo eius ab infidelitate soluisset, & baptizari iussisset, Iudæi ægrè ferentes dixerūt, Quare ad virum præputium habentē intrasti? Quibus cum rationem redderet Petrus, & domini iussione attulisset, his auditis tacuerunt, & glorificaverunt Deum dicentes, Ergo & gentibus poenitentiam dedit Deus ad vitam. Dæmones etiam qui hunc populum gentium tenebant discipulos redarguerunt domini, quærentes quare pullus solueretur, sed non tacuerunt sicut ex Iudæis conuersi fecerunt, sed magnis ciuiaribus & vocibus omnes quosquos potuerunt per temporales dominos sunt persecuti, multisque affectos tormentis, tandem morti addixerunt. Ipsi autem lætantes ad mortem properabant, alacres patiebantur, quod magnum fidei testimoniū fuit. Nempe qui verè credit, fidem suam non timet publicè confiteri. Credidi (ait Dauid) propter quod locutus sum ps. 115. Et Salomon Prouer. 1. Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato. Hoc dixit sub persona Dei, de cuius increata sapientia loquitur. Huic aptatur loco id quod domi-

nus Matth. 5. dixit, Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Non enim dominus discipulos suos lumine fidei & gratiæ suæ accenderat, vt fidem prædicare trepidarent, & bona opera negligerent. Signum veræ fidei profectō est, cum credens non dubitat quod credit palam manifestare. Ex hoc loco colligitur Iudæorum error, quorum nemo est qui vxorem, filios, substantiam, & propriam vitam pro suo errore ponat, immo pro vnaquaque harū rerum illum abscondit, celat & dissimulat, quoad potest. Si vera fides est, corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, vt inquit beatus apostolus Paulus ad Ro. 10. Super candelabrum utiq; fidem veram, catholicam, & orthodoxam collocat, qui illam habet, & absque terrore requiescet. Sic beatus Laurētius post Sixtum papam clamabat, dum senex papa duceretur ad martyrium, Quo progredis sine filio pater, cur sacerdos sine diacono properas? Qui autem errorem amplectuntur, quales sunt perfidi Iudæi & hæretici, maxime fugiunt mortem: ne autem filios, aut substantiam amittant, quequid iusseris facient. Quin etiam ipsi Iudæi inter se sententiam dixerunt, quæ apud Christianos hæretica est: dicunt enim, & sic sibi mutuo persuadēt, minimè esse peccatū sic corde Iudaizares, quacūq; siue verā catholicā fide, siue Mahometanā,

Iudæi nolunt errorem suū confiteri.

Iudæi hæretici de fide ore non confitēda opinio.

seu

odo ad V
ut m b
v allarp
v quib ag
errori

tribed
qui an
Vera fi-
des nihil
timet nec
dubitat.

simon

U PP

Deu
cru
folu
m

seu quancunq; hæresim confiteantur ore tenus, si ad talem confessionem coercentur. O miseri, ô cæci, necesse est ut qui habet veram fidem, illam voce libenter confiteatur, si ad hoc vrgeatur.

Christia-
norum si
desuper
candela
brum.
Et in hoc vera super candelabrū Christianorū fides elucet, quoniam tot millia martyrum in persecutionib⁹ habuit, & vsq; hodie ex tot millibus captiuorū, qui apud Turcas & Mahometanos artissimam pœnis, miserijsq; plurimis vitam tolerant, paucissimi & rarissimi reperiuntur qui à fide catholica deficiant, & ij quidem prauis moribus detritore confitentur, ut inquit apostolus, nosse Deum, factis autem negant.

Cæterum plurimorum pro fide cruciatus & mortem optant. Soluerunt igitur pullum discipuli, & responderunt dominis contradicentibus, *Quia dominus eum necessarium habet.* Ecce Christi domini præscientiam, qui illis prædixit quod futurum erat, nec se regem Israel tantum, seu alicuius alteri⁹ regni principē dixit, sed, *dicetis eis, quia dominus opus eius desiderat.* Dominus absolute dicitur Deus, cæteri dicuntur domini alicuius castri, ciuitatis, vel regni, Deus autem sine aliqua terminatione Dominus dicitur. Scitote (inquit Dauid, quoniam dominus ipse est Deus. ps. 99. *Adduxerunt ergo illum ad Iesum.* Adductus est populus gentium, sicut prædixit Isaias, c. 55. *Ecce gentem quam nesciebas, hoc est quam non approbabas, vocabis: & gentes quæ te non noverunt, ad te current.* Gratia eius

dem domini nostri Iesu Christi, cui cū patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 215. in euangelium beati
Lucæ ex cap. decimo nono.*

ET iactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Iesum. Eunte autem illo substernebant vestimenta sua in via. Et cum appropinquaret iam ad descensum montis Oliueti, cæperunt omnes turba descendentiū gaudentes laudare Deū voce magna, super omnibus, quas viderant, virtutibus dicentes, *Benedictus qui venit rex in nomine domini. Pax in caelo, & gloria in excelsis.* Corpora sua pro salute gentilis populi iactantes discipuli & morti exponentes, dominum nostrum Iesum Christum per fidem supra gentes sedere fecerunt. Nec enim dominus Iesus super nudum pulli dorsum sedit, sed prædicantes beati apostoli per vniuersum orbem gentibus corpora sua animæ indumenta martyrio exponentes, illum desuper sedere fecerunt, & sic diuulgatum est euangelium in gentibus, & dominus Iesus est à nobis creditus fili⁹ Dei. Nec enī aliter ad nos peruenit fides, nisi per apostolorum verbum. Nos etiam sic sternamus Iesu corpora nostra, ut possit in animabus nostris sedere, Anima enim iusti sedes est sapientiæ. Cum autem corpora nostra per continentiam rationi subiicimus, tunc profectò vestimentum animæ, quod corpus est,

Per Apostolorum prædicationes peruenit fides ad gentes.

substernimus domino nostro Iesu Christo, & eum desuper sedere facimus cū ipsum corpus castigamus, secundum illud Apostoli Pauli, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cū alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Credentium igitur populi eunte domino super pullum suppositis apostolorum vestibus, *vestimenta sua sternebant in via*. Reuera dum dominus gentium populis prædicaretur, millia credentium reliquerunt non tantum facultates suas, sed etiam corpora sua sternebant in via, prout de huiuscemodi, qui ante dñm fuerunt, expectantes tamen eius sacrum aduentum, inquit beatus apostolus Paulus ad Heb. c. 12. Alij distenti, alijs ludibria & verbera experti, insuper vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt, circuierunt in montis, & in pellibus caprinis, angustiati, afflicti, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ.

Etiā hodie per multi vestimenta proster-nūt in via Christo.

Proculdubio etiam nostris temporibus experimur iuuenum virorumq; copiosam multitudinem omnibus temporalibus facultatibus spretis, & in via Christo domino suppositis (vt per illos sit domino tuta via) sacras religiones ingredi nihil præter Christum cogitare, nihil diligere, nihil querere, & illi perpetuò vsque ad mortem famulari. Impletur sanè aote oculos nostros hodiernum mysterium, dum vestimenta proster-nimus in via, vt nos ipsi simus strata via ei, qui nobis est via, veritas, & vita.

Et cum appropinquaret iam ad descensum montis Oliueti. cacumine montis post tergum relicto. *Cæperunt omnes turba descendunt* relicto superbiæ cacumine, ijs dignatur spiritus sanctus Dei filium reuelare, ijs etiam datur cognoscere, & laudare eius celsitudinem, quæ æqualis est patri, deinde vt spiritu sancto afflatis gaudio inæstimabili repleti voce magna excelsis clamoribus omneseius virtutes enarrare, sicut scriptū est à beato Petro apostolo epistol. 1. c. 2. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, vt virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. Ecce habemus vocalem laudem contra neotericos hæreticos, qui solo corde, sola mente existimant Deum esse laudandum. Voce namque magna hilaudant Deum: vocem etiam illa mulier sup. c. 11. quæ typum tenuit ecclesiæ, extollens dixit, Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. Hi autem dicant, *Benedictus qui venit rex in nomine domini, pax in cælo, & gloria in excelsis.* Benedictum vocant, quem summi sacerdotes ore maledico dicebāt in Beelzebub eijcere dæmonia, & quem transeuntes Iudæi blasphemabant dicentes, Vah, qui destruis templum Dei. Hi benedicunt cum beata Elisabeth, quæ fructum ventris benedixit, Benedictus (inquit) fructus ventris tui. Benedictus autem acclamatur per quem omnia bona creata sunt,

Humili-bus spiri-tus san-cti adest.

Laus vo-calis Deo grata cō-tra hære-ticos.

M rex non pora rego

be et C. ca 3 10 ob stultū. aumū

Per bene
dictū be-
nedicti su-
mus.

sunt, quoniam Deus per verbum suū fecit omnia, quæ cum vidisset Deus, erant valde bona. Per hūc benedictum benedicti sumus secundum beatū apostolum Paulum ad Eph. i. Benedictus Deus (inquit) & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in cœlestibus in Christo. Et Paulo inferius, Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorū per Iesum Christum. Ecce omnem benedictionem nobis aduenisse per Christum. Primum ergo turbæ verbum illum benedictū acclamat: quod & beatus apostolus ad Rom. 9. ait, Ex quibus (scilicet ex patribus veteris testamenti Abraham, David, & ex Iuda descendentibus vsq; ad Deiparam virginem) est Christus secundum carnem, qui est Deus benedictus in secula. Cum autem posset dicere, Qui est Deus in secula, verbum adiecit, benedictus, Qui

Messias
rex, sed
non tem-
poraliter
regnans.

est Deus (inquiens) benedictus in secula. Regis nomen adiiciunt, vt ipsum verum Messiam in lege promissum facerentur voce magna. Ipse est rex, qui temporaliter more regum seculi noluit regnare, sed excellentiori modo, cum sit ipse rex gloriæ, dominus fortis & potens, dominus fortis in prælio dominus virtutum: pauper voluit apparere, vt solueret opera superbientis diaboli, superbientis seculi, superbientis carnis, grassantis mortis. Quod diu ante eius aduentum prædixerat Zach. capit. 9. dicens, Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem (ecce quod dixit

facer euangelista turbam gauisam) ecce rex tuus veniet tibi iustus & saluator ipse pauper, & ascendens super asinam & super pullum filium asinæ. In nomine igitur Dei hæc omnia fecit dominus Iesus, sic protestantur turbæ. Pacem in cœlo fecit reconcilians nos Deo per sanguinem suum: & qui eramus gentes longè, facti sumus prope. Et gloria in excelsis credentibus in ipsum iam datur: gloria etiam in excelsis, quam Deo angeli in eius sanctissima natiuitate cecinerunt, nunc iam proximè eo morituro turba reddit Deo, qui misit filium suum natum ex muliere, vt nos, qui subiugo peccati eramus, ad cœlestia regna vocaret, & saluos faceret gratia sua, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Messias
pauper.

¶ Tractatus. 216. in euangelium beati
Lucæ ex cap. decimo nono.

ET quidam phariseorum de turba discipulorum ad illum, Magister increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait, Dico vobis quia si hi tacuerint, lapides clamabunt. Nunquam vsque in finem defutura Iudæorum prauæ nationis, qui detraherent Christo domino etiam credente vniuerso orbe, illi impij pharisei typum gesserunt. Nullum vnquam Romanorum imperatorum legimus simile in Romanis victorijs triūphū duxisse. Currū vehabantur triūphali, deuictos

Christi
detracto-
res Iudæi
a natura.

211. 1. M.
22. 1. 1. 1.

Christi
triūphus
præan-
ciatur.

Diuino
afflati spi-
ritu tace-
re nō pos-
sunt.

Christi
offensio
1. 1. 1. 1.

reges & principes catenis vinctos iuxta
currum ducebant, vexilla in bello cap-
ta currum etiam præcedebant, accla-
mantibus militibus & populo victo-
riæ laudem triumphanti. Rex autem
noster ante secula, qui operatus est sa-
lutem in medio terræ, acclamatur rex,
acclamatur benedictus, acclamatur in
nomine Dei venisse, acclamatur pacē
facere in cælo, & gloriam in excelsis:
quem non curru, non equo phalerato,
sed pullo asinæ vehi videbant, vestimē-
ta sternebant in via, qua erat transitu-
rus, quod nemini unquam factum le-
gimus. Iam iam turba illa diuino afflata
spiritu prænuntiabat ducem nostrum
Christum de diabolo & mundo trium-
phaturum, & mortem, crudelissimū-
que inferni hostem deuicturum. Pha-
risæi tamen peruersi inuidia perciti, qua
aduersus dominum agitabantur (quo-
niam carpebat hypocritism & auaritiā
eorum) illum interpellant, vt præcipiat
tacere clamantes. Facile tacet qui ob
aliquid temporale, & adulationis mo-
do clamat: veruntamen qui diuino im-
pulsus spiritu clamat, tacere non po-
test. Noluit asina Balaam animal mu-
tum tacere, quinimō quæ suapte natu-
ra loqui minimè poterat, visipientiam
corripuit propheta dices Nu. 22. Quid
feci tibi? Cur percussis me, ecce iam ter-
tio? Nonne animal tuum sum, cui sem-
per sedere consueuisti vsque in præsen-
tem diem? Aperuit (inquit ibi scriptu-
ro) dominus os asinæ, & locuta est. Lo-
quitur asina iubente Deo, non potest

tacere turba Christi triumphum vo-
lente Deo. Sic beatus apostolus Petrus
professus est Christi diuinitatem, non à
se ipso quidem, sed iubente Deo. Cum
enim dixisset Matt. 16. Tu es Christus
filius Dei viui: audiuit à domino, Bea-
tus es Simon Bariona, quia caro & san-
guis non reuelauit tibi, sed pater meus
qui in cælis est: Deus qui iustificat (in-
quit beatus Paulus) quis est qui condē-
net? Sic etiam dicimus, Deus est qui
præcipit turbam laudare, quis est qui
prohibeat? Propterea pharisæis respon-
dit dominus, *Dico vobis, quia si hi tacue-
rint, lapides clamabunt.* Quod etiam ad-
impletum est cum negantibus Chri-
stum Iudæis, & morti tradentibus, la-
pides, hoc est gentium populi, qui la-
pides & ligna adorabant, & ipsi tanquā
lapides in terra strati insensibiles iace-
bant, clamauerunt, & omni clamamus
die, Benedictus qui venit in nomine do-
mini Rex, pax in cælo, & gloria in ex-
celsis. Quantumcunq; Iudæi taceant,
quantūcunq; obscurare nitantur no-
men dñi, nos clamamus, Tu es Christi
filius Dei viui, tu verus Deus, & verus
homo. Nec est aliud nomen sub cælo
datum hominibus, in quo nos oporteat
saluos fieri, nisi nomen domini nostri
Iesu Christi, qui est Deus benedictus
in secula. Amen. Quod autem dixe-
runt, *Increpa discipulos tuos*, pro omni
populo clamante dixerūt, omnes enim
dominum comitantes eius discipulos
existimarunt. Nec desunt inter nos qui
more pharisæorum religiosi viri dñi
disci-

Gentium
populi
lapides
dicuntur.

Iudæi
tacentes
gentes cla-
mant.

disci-

discipulis detrahant, & alijs secularibus, qui secundum euangelium viuere curant. Usque in finem area domini paleas continet mixtis granis. Grana bonos, paleas malos nouimus in scriptura dici. Grana congregat dñs in horreum suum, coeleste scilicet regnum: paleas autem comburet igne inextinguibili. **Matt. 3.** Vellent mali bonos tacere, & eos reprimere à virtute, quoniam eorū exempla vitam ipsorum nigram ostendunt: confunduntur enim uerò mali à sanctitate bonorum. Quemadmodum enim boni, omnes uellent trahere ad meliorem vitam, ita mali omnes uellent habere sodales, ut sua mala vita non notaretur, nec abominabilis appareret: & cum omnes perperam uiuerent, ipsi inter malos quietius degerent. Sic enim **Sap. 4.** dicitur, Condemnat autem iustus mortuus uiuos impios. Multo potius condemnat iustus uiuos uiuos impios, cum quotidie mutuo se uideant, confabulentur, & à bonis saepe carpan-
 tur. Filius nequam uellet patrem iustum defunctum non memorari, quoniam corripitur à cognatis & amicis, quia non sequitur defuncti patris uestigia. Sic qui non uult corrigi, abhorret à iustis, quibus detrahit, ne molesteretur ab ijs qui illorum exempla ad eius confusionem proponunt. Isti pharisei ex illis erant, quos sapientia praedixit de Christo dicturos, Grauis est nobis etiam ad uidentium, quoniam dissimilis est alijs uita illius, & immutata, & in ueritate sunt uita eius. Non enim dominus uita

mutauit ab eo quod in coepit, sed semper in ueritate persistens, ueram uiam & ueram ostendit perfectionem, sicut scriptum est ps. 44. Propter ueritatem, & mansuetudinem, & iustitiam deducet te mirabiliter dextera tua. Mansuetissimus dominus & uerax in omnibus uerbis suis, & in omni adimplerione scripturae, uerè & mansuetissimè respondit phariseis, *Dico uobis quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.* Confusi pharisei nihil amplius locuti sunt, nec cum tanta authoritatis essent apud Iudaeos, ausi sunt populo dicere, Tacete, nolite clamare, neq; similia uerba proferatis. Sed confusi, & timidi, ne fortè (quia dominus dixit, lapides clamabunt) lapidibus à populo obruerentur, tacuerunt (reor) non uoluntate, sed timore. Populus autem profecutus est laudes suas intrepidus quo usque dominus coepit dicere quae sequuntur, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 217. in euangelium beati Lucae ex cap. decimo nono.

Et uic appropinquauit uidens ciuitate stetit super illam dicens, Quia sic cognouisses & tu, & quidem in hac die tua quae ad uicem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia uenient dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternente, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoueris tempus uisi-

tatio

Mali omnes esse malos op-
tant.

Mansuetus Christus uerè & immutabilis.

rationis tuae. Quoniam dominus passurus sequenti feria sexta veniebat Hierosolymam, pietate motus videns Iudæorum incredulitatem, quibus nec tot miracula, nec resurrectio Lazari, neq; prophetarum varicina, & recens Zach. 9. de ingressu in asina & pullo prophetia, neque populi acclamatio profecerat: præterea in hoc summo omnium peccatorum, Iudæorum perditionem, & Hierosolymæ nobilissimæ ciuitatis (quæ dicitur tunc habuisse domorum quinquaginta milia) vastationem, *Videns* (inquit) *ciuitatem*, quæ è medio viæ descendentibus per Oliueti montem cernitur, *fleuit super illam.* Flere debent qui præ sunt populis, cum illos peccatis cernunt obnoxios, quibus iram & ultionem Dei promerentur. Sic Ieremias fleuit super Ierusalem à Chaldæis captam. fleuit & beatus Augustinus super Hipponem ciuitatē, cuius antistes erat, cum à Vandalis diruta esset. Flens autē saluator in hæc verba prorupit, *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi.* Ad pacem Ierusalem in illa die eius, in qua saluator dignatus est illam visitare, in illa prædicare, plurimq; miracula edere, ad pacem (inquam) & permanentiam eius cognitio Christi erat. Si enim cognouissent, dorassent, & recepissent, utique non periissent. *Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.* Abscondita sunt bona, credere. s. in Christum: abscondita sunt & mala. s. vastatio eius quæ illum morti tradidit. Ecce vastationem subiunxit dicens,

Flet Christus ob peccata hominū, eorumq; perditionem.

Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, hoc est in circuitu fossas ad te debellandam facient & circumdabunt te, exercitu & coangustabunt te undique: ex omni parte te armis premēt, & victoriam de te obtinebunt, quoniā ad terrā muros, arces, & domos tuas, templumq; prosternent: occident innumerales Iudæos filios tuos, qui in te nati & educati sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem. Quod hodie cernitur, quoniam omnino diruta ciuitas fuit, & solo coæquata, postea autem oppidum paruum ædificatū, ita vt mons caluarix, vbi crucifixus est dominus, & eius sepulchrum sanctissimum (quæ erant extra urbem) nunc sint intus, in medio fermè oppidi, quod nunc habitatur: quod pro quinquaginta millibus domorum, habet nunc domos quingētas. Miserabilis ruina ciuitatis & hominum, qui dispersi per vniuersum orbē à proprijs sedibus expulsi vagantur facti odibiles vniuerso orbi. Causa huius ruinæ, & expulsionis redditur à domino, *Eo quod* (inquit) *non cognoueris tempus visitationis tuæ.* Visitauit enim eos Deus oriens ex alto, vt Zacharias pater beati Ioannis baptistæ prophetauit. Et beatus Ioannes, c. 1. ait, In propria venit, & sui eum non receperunt. Prædixerat illis dominus Matt. 23. Dicitis, si fuisset in tempore patrum nostrorum, non fuisset socij eorum in sanguine prophetarum. Ergo testimonio estis vobis metipsis quia filij estis eorū, qui prophetas occiderunt. Et vos implete

Hierusalem olim valde ampla hodie exiguum oppidū.

Iudæi odiosi vniuerso orbi.

plete mensuram patrum vestrorum. Est certa mensura peccatorum, quibus iam non parcitur, prout est in sacra scriptura cernere, & exemplis considerare. Ecce quam modo citauimus ex sacro euangelio domini sententiam, Implete mensuram patrum vestrorum. Et illud Abraham dictum à domino, cum generationi eius terram palestinae sponderet post quadringentos annos, Nec dum enim (inquit) impletae sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad praesens tempus. Et illud Gen. 18. Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis. Descendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Et Isa. 64. Loquimini ad cor Ierusalem & aduocate eam, quia impleta est malitia eius. Sic etiam monet nos beatus apostolus Paulus, ne mensuram peccatorum nostrorum impleamus, ne quemadmodum quibusdam ex Iudæis flagella contigerunt, nobis similiter contingant. Ait enim. 1. Cor. 10. Non simus concupiscentes malorum sicut illi concupierunt, nec idolatrie efficiamur sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est, Sedit populus maducare & bibere, & surrexerunt ludere. Nec fornicemur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt vna die viginti tria millia. Nec tentemus Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt. Nec murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exter-

minatore. Hæc autem omnia in figura contingebant illis, scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines seculorum deueniunt. Hoc reuera sepe factum nouimus, cum aliquando vastata sit Italia, Hispania à Saracenis occupata, Africa (in qua sexcentæ erant ecclesie cathedrales) in manibus Mahometanorum usque; in presentem diem permaneat, Constantinopolis & Rhodus in manus deueniunt Turcarum, mensura peccatorum vniuscuiusque harum impleta. Quod à nobis Deo auertat misericordia sua. Vnum quodque regnum, & vnaquæque prouincia videat quomodo cautè ambulet: namque si mensuras impleuerint, sciat se vastationi tradedas. Quod & vniuscuiusque nostrum serio considerare oportet, etenim id quod scriptum est de pluribus, dicitur etiã de singulis. Dicit enim beatus Gregorius lib. 25. Moral. c. 12. Sunt quædam peccata, quæ alia peccata secum trahunt, & sunt alia peccata, quæ vindictam postulant. Vnusquisque igitur videat quomodo cautè ambulet, & à peccatis caueat: nam cum quis mensuram suorum impleuerit peccatorum, nihil aliud restat, nisi vt dicatur ei, Non relinquent in te lapidens super lapidè, eo quod non cognoueris tempus vitæ tuæ, quæ tibi à Deo data est, vt illum diligeres, illi seruires, eius præcepta custodires, fidem illibatam teneres, mores & actus tuos secundum sacrum euangelium, & quam profiteris fidem, componeres, gratia dñi nostri Iesu Christi,

Mensuræ peccatorum impletionē vastatio sequitur.

Cauendū nobis ne impleatur mensura peccatorum.

cui

cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 218. in euangelium beati Lucae ex cap. decimo nono.*

SI vniuersa hæc domini verba ad nostrarum animarum salutem applicare voluerimus, omnia proculdubio nobis evenire posse facile ostendemus. Reddemur etenim cautiores, si ea quæ dominus de Ierusalem vastatione prædixit, vnusquisque sibi etiam posse euenire non dubitauerit. Profecto qui in resurrectione Lazari Ioan. 11. (qui typum tenebat peccatoris iam peccatis assuefacti & frærentis) lachrymatus est, idem pro omnibus nobis fecit in cruce. Quod beatus apostolus Paulus ad Heb. cap. 5. his verbis expressit, Qui in diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad eum qui posset illum saluum facere à morte, cum clamore valido, & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Ecce mysticè in Lazaro fleuit super nos & in cruce palam idem fecit pro salute animarum nostrarum, ostendens quantum sit digna luctu anima peccatrix. Si enim nos cognosceremus quæ sunt ad pacem nostram, hoc est quæ ad salutem nostram attinent, & quanta ipse dominus fecerit, vt saluaret nos, & Deo patri reconciliaret, concalesceret cor nostrum intra nos, & in meditatione nostra ignis exardesceret, loqueremurque lingua nostra, Notum fac mihi domine finem meum, & numerum dierum

meorum quis est, vt sciam quid desit mihi. Reuera tota vita Christiani lachrymis est irriganda propter periculum mortis imminenti: in qua hora quocumque ceciderit lignum, ibi permanebit. Omni igitur custodia cor à prauis cogitationibus mundandum est: tempus enim nunc merendi est, tempus poenitentiam agendi. Sumus nunc in pace in hac peregrinationis die, & expectat nos dominus, vt bene viventibus coronam gloriæ largiatur. Cognoscamus ergo diem hanc nostram, in qua angelorum sumus muniti custodia, in qua sacramentorum roboramur vsu. Dies pacis est, dies reconciliationis præsens vita. Alioquin secus agentes, & diem hanc non cognoscetes, adueniente morte circumdabunt nos inimici nostri demones, vallo, fossas namque peccatorum nostrorum ante oculos nostros apponent, & valide coram iudice Christo accusabunt nos: & quoties de nobis peccantibus victoriam reportauerunt, torse offerent aduersus nos testes peccatorum nostrorum. Quid tunc misera anima (de qua dicitur, Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. ps. 54.) dictura est, quando impleta mensura rapitur, & à corpore exire iudicis edicto cogetur, & ad sententiam audiendam aduocabitur, & respondere compellatur, dicente iudice, Implesti mensuram tuorum: & quoniam viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos, e corpore egredere, ipso in terram prostrato, cui semper placere in omnibus

Hora mortis periculosa.

Dies pacis.

Accusatio demonum.

Quod scriptum est de pluribus, etiam de singulis intelligendum.

Luget & flet Christus super animas peccatrices.

bus studuisti, datoq; in hæreditatē ver-
mibus & serpētibus? Cum enim mor-
tuus (inquit scriptura) fuerit homo, hæ-
reditabit serpētes, & vermes, & bestias.
Ecclesiastici. 10. Obmutescet vtique,
quemadmodum fecerunt in vniuer-
sum orbem dispersi miseri Iudæi pauci
illi qui reliquis occisis superfuerunt. Et
quemadmodum ciuitas eorum vastata
est, ita misera anima circumdata iniqui-
tatibus, & dæmonibus circunuallata &
coangustata, non in temporalem terrā
prostrata, sed in infernum demersa, nō
relinquetur in ea lapis super lapidem,
nulla ibi virtus, nulla sincera ratio, nul-
la bona reperiri potest operatio. In qui-
bus peccatis egressa est à corpore, in ijs
permanet, in ijs quibus data est pœnis,
vsq; in finem perseuerabit, deinde in vl-
timo iudicij magni Dei die reassump-
to corpore in vtroq; patietur æternam
pœnam, quoniam in vtroque deliquit,
anima suggerendo, & corpori consen-
tiendo, & per miserum corpus peccata
exequendo. Erit igitur illi corpus ad cu-
mulum pœnæ, quia exiit ad peccan-
dum instrumentum, eo quod non cog-
nouerit tempus visitationis suæ. Reue-
ra hoc est tempus, quo visitamur à do-
mino, datum nobis ad benè operandū,
ad rectè viuendum, ad domini manda-
ta exequenda. Attendamus igitur quā
suscepimus fidem & gratiam in sacro
baptismo, quas ibidem in fides acceperi-
mus spei & charitatis virtutes, & quā
professi sumus vitam, renuntiantes dia-
bolo, & operibus eius: mudo & pompis

eius. In omnibus ergo, dum vivimus,
exhibeamus nos sicut decet Christus
nos viros, in multa patientia, in ieiunijs,
in vigilijs, in castitate, in humilitate, in
misericordijs pauperū: dominus enim
non deficiet nobis gratia sua, si nos illā
accipere non reuerim⁹. Memoremur
nouissima nostra, dæmonum in hora
mortis obsidionem, & eorum vallum,
quo circundabunt nos: & tanquā bene
nunc consulti vniciq; peccato à no-
bis commissō aliquod bonum opus su-
perponamus, vt possimus dicere domi-
no, Miserere mei Deus secundū Mag-
nam misericordiam tuam. Centū pec-
cata perpetravi, ecce domine centum
tibi offero peracta ieiunia, vel centum
pauperibus erogatas elemosynas, vel
centum orationes, seu peregrinationes.
Ne dicatur nobis, quod dictum est Bal-
thasari regi Dan. c. 5. Appensus es in sta-
tera, & inuentus es minus habens. Sed
appensus es in statera iudicis æterni, &
inuentus es tot bona fecisse, & eo am-
plius, quot peccata cōmisisti: ideo gra-
tia domini nostri Iesu Christi saluabe-
ris, cui cum patre, & spiritu sancto est
honor, gloria, & imperium per omnia
secula seculorum. Amen.

Tractatus. 219. in euangelium beati

Lucæ ex cap. decimo nono.

Et ingressus in templum cepit eicere
vendentēs & ementes dicens illis, Scrip-
tum est, quia domus mea domus orationis
est, vos autem fecistis illam spelūcam latro-
num. Et erat quotidie docens in templo. Bis

noui-

Memorā
da nouis-
sima.

Iudæi orū
reliquiæ
miserè
dispersæ.

Stat⁹ ho-
ræ mor-
tis qualis
fuerit, ta-
lis erit in
perpetuū

nouimus dominum è templo eiecisse negotiatores, in sua prædicationis initio & in fine. In initio Ioan. 2. quando ex funiculis confecto flagello omnes vendentes & ementes eiciens, menfas etiam & pecuniam euertit. Et nunc in fine, quando iam sequenti feria sexta passurus erat. Quod autè veniens Hierosolymam primo ingreditur templū, idè factum existimamus, vt venientes in loca, in quibus est ecclesia, primū ad illam accedamus, deinde peracta oratione in propriam ingrediamur domū: vel idè primo in templum, vt notum sit ministris ecclesiæ ab ipsis debere incipere iudicium, si non rectè peragant officium suum. Prius etiam sunt visitandi ecclesiarum præfecti à prælatis, eorūq; visitoribus, quàm populus visitetur: & de vita, moribus, & scientia eorum primo sunt visitatores inquisituri, quia si cæcus fuerit dux populi, ambō in foueam cadent. Quod autem dominus incipit eicere vendentes & ementes, iā Simoniacos arguit, & clericos negotiatores. Aliena enim ab auaritia sacerdotum debet esse vita, & a Simoniacalabe pura, ne audiant cum Simone Mago à beato Petro, Pecunia tua tecum sit in perditionem. Cæterum notandum est Christum ita eicientem neminem vendentium & ementium prohibuisse, aut increpasse, saltem dicendo, Recede, noli hoc facere: hoc enim sacerdotum officium est. Quare non dubiū est aliquid maiestatis in facie domini apparuisse, quo non potuerunt ei resistere, præfer-

tim ementes & vendentes, de quorū agebatur lucro. Verba autem allegata sunt Isa. 56. Quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. Quod verò dominus adiecit, *Vos autem fecistis illam speluncam latronum*, hoc propter sacerdotum peccatū dixit, qui proprijs commodis insistentes negotiationis domum fecerant. Quod vtique nostri temporis sacerdotibus & Christianis timendum est, ne fortè nos domum Dei domum negotiationis efficiantes, eiusdem criminis arguamur. Domus enim Dei domus orationis est, non deambulationis, nec confabulationis. Domum tuam domine decet sanctitudo in lōgitudinem dierum. ps. 92. Attendendum etiam est quo pacto peccata publica publicè arguantur à domino. Sic apostolus. 1. Tim. 5. ait, Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant. Nocet enim nimium peccatum publicum, quoniam alijs peccandi occasionem tribuit: nam publicè peccantes bellum publicum cęsentur mouere aduersus dominum, videntur enim exaltato vexillo, & præcinnente tuba peccare, cum non reuerentur Deum, nec homines timeant. De quibus ps. 36. ait, Gladium euaginauerunt peccatores, intenderunt arcū suū, Gladium euaginare & arcū intendere exterius est peccatum, patefacere sine Dei timore, & hominum verecundia. Aduersus quos ps. 45. David ait, Arcum conteret, & confringet arma, & scuta comburet igni. Arcum intenderunt

Templū
in primis
visitandū

Clerici
non sint
negotia-
tores ne-
que auari.

Specialis
in Christi
maiestas,

In templo
non deambulationis
nec confabulationis.

Peccata
publica,
publicè
corrigenda.

Pri
vel
no
in
mu
la p

derunt peccatores, & dominus arcum eorum conteret. Conteruntur ergo peccatores publici, nec solum ipsi percutiuntur, sed & principes & reipublice dominicos non punientes, nec à publico consortio repellentes: videntur enim reges & principes eos impunè sic viuere permittentes, & ipsi consentite eorum nefarijs sceleribus, & hæc peccata publica in eorum cancellaria ipsorum sigillo esse communita. Vnde euenit non solum eos puniri qui hæc faciunt, sed & principes qui talia negligunt punire, vltionis esse participes. Legimus enim Num. 25. cum populus ingressus esset ad Moabitidas mulieres, & ex eo consortio idolum earum Beelphegor adorasset, iratum dominum ad Moysen dixisse, Tolle cunctos principes populi & suspende eos in patibulis contra solem, vt auertatur furor meus ab Israel. Publicè principes puniri iubet, eo quod non auerterunt populum à peccato publico, & a concubitu filiarum Moab. Facile enim, si reges & principes puniant peccata publica, homines à talibus auertentur. Sic Salomon, qui fuit rex, ait, Prouerb. 29. Rex qui sedet in solio iudicij, intuitu suo dissipat omne malum. Proculdubio si rex toruum faciat aspectum libidinoso, ipse autè causam quærat, quare rex irato illum respiciat vultu: cū sciuerit ob suam libidinem id accidere: vel emendabitur, vel à publica refranabitur libidine. Quod idem dicà de odio prosequente proximum, & de quocunque alio publico peccatore. Propterea

qui alijs præsumunt, & præsertim reges, multa possunt suo intuitu corrigere peccata, multa publica scelera refranare. Quod si non faciunt, immo etiam & ipsi aliquando publicè peccant, attendant quod scriptum est Sap. 6. Audite ergo reges, & intelligite, discite iudices finium terræ, præbere aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data est à domino potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra & cogitationes scrutabitur. Quoniam cum essetis ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimū in ijs, qui præsumunt, fiet. Exiguo enim cõceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. Necessè ergo est, vt qui populis præsumunt, illos à peccatis auertant monitionibus, iustitiæ, & punitione, si publici sint peccatores, memores facti domini hodierni, qui non est passus domum suam fieri domum negotiationis & latronum speluncam. Quibus eiectis extra templum non cessauit illis paucis diebus docere & monere sacerdotes & populum, dicente euangelista. *Et erat docens quotidie in templo.* Exemplum in hoc præbens nobis omnibus, qui ecclesiæ præsidemus, docendi & monendi singulis diebus & horis eos, qui conueniant ad sacra audienda & rebus diuinis assistendum, quanta cum reuerentia in templo

Qui male præsumunt iudicium sentient durissimum.

Magistratus & principes publicos peccatores non punientes, ipsi puniuntur.

Princeps vel superior solo intuitu multam alla pellit.

In templo quomodo diuinitus inter esse oportet.

eos

eos deceat esse, quanta cum deuotione sacra intueri, & venerari corporis & sanguinis domini mysteria, atq; diuinis laudibus interesse tacendo, orando: non negotiando, nec deambulando, sed orationibus insistendo cum silentio domini deprecari, vt eos dignetur saluare gratia sua, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 220. in euangelium beati Lucae ex cap. decimo nono.

Princes autem sacerdotum, & scribae, & principes plebis querebant illum perdere, & non inueniebant quid facerent illi: omnis enim populus erat suspensus, audiens illum. Ecce quo deuenit sacerdotum & scribarum malitia. Cum enim possent inter se scripturas de aduentu Christi & tempore conferre, quem admodum Herodi protestati sunt dominum in Bethlehem nasciturum, nihil tamen horum cogitauerunt, sed querebant eum occidere, nec causam inueniebant. Cruciabatur nimium, & corde interius ad malum vrgebantur, & exterius dentibus fremebant, causam veruntamen non inueniebant: populus enim, qui nulla malitia agebatur, sed simpliciter verbum audiebat, & opera, quae nemo alius fecit, conspiciebat, suspensus erat audiens illum. Principes tamen sacerdotum, & principes plebis, & scribae querebant eum perdere, nec utique poterant, quousque ipse pati vellet, qui sponte suam animam suam pro nobis posuit, & iterum

sumpsit eam. Considerandi sunt nunc ij, qui praeter ceteris oderant dominum. Tres nobis hominum condiciones facer euangelista proponit, sacerdotum principes, scribas, & principes plebis. Principes sacerdotum timebant ne sibi reditus iminueretur, si Messiam susciperet: & cum illum eicientem vendentes, & emetes de templo iam bis considerarent, lucrum sibi imminui proculdubio existimabant. Scribae, qui legis peritierant, hypocrisis suam publicari cernebant. Plebis principes, qui pinguiora terrae comede bant, nouum super se principem & dominum verebantur, existimantes si Christus regnaret temporaliter, multas sibi, quas vlturis & iniquis alijs modis acquirant, facultates restituendas esse. Et Romanis esse subiecti malebant, quia cum essent idololatrae, de legis obseruatione nihil curabant: & vnusquisque tam sacerdotum, quam scribarum, & plebis principum suis tantum proprijs commodis intentus, de lege obseruanda (dum modo marsupia, horrea, & torcularia impleret) minimè erat sollicitus. Nec erat qui eos de his accusaret, neque Romanis de hoc, vel minima, in mentem venerat vnquam cogitatio, dum modo sibi annuatributa & census solueretur. Tandem in hanc deueniunt sacerdotum principes, & scribae, & populi primates dementiam, vt omne studium adhiberent perdendi dominum. Et cum se securos arbitrarentur, maius tunc periculum incurrerunt, vt neque sacerdotium, neque principatum haberent. Hic

Odij ratio & causa fuit principum modum.

Sacerdotum & scribarum exitio erga Christum.

roso-

Peccato-
rum cogi-
tationes
vanæ.

rosolyima & templo euerfis, solo æqua-
tis, & funditus ad minimū vsq; lapidē
prostratis. Tales sunt peccatorum cogi-
tationes, quæ sicut fumus euanescent.
Dominus scit cogitationes hominum,
quoniam vanæ sunt. ps. 93. Et ps. 36. Vi-
di impium superexaltatum, & eleuatū
sicut cedros Libani. Et transiui, & ecce
non erat: & quæsiui eum, & non est in-
uentus locus eius. Prius autē ibi præmisit
David impiorū aduersus iustos odiū, &
Dei patrociniū super seruos suos, dein-
de adiecit impiorū, quā prædiximus, va-
stationē. Ait enim, Cōsiderat peccator
iustū, & quærit mortificare eū: Dñs autē
non relinquet eū in manibus eius, nec
dānabit eū cum iudicabitur illi. Expecta-
dām, & custodi viam eius, & exaltabit
te, vt hæreditate capias terrā: cum pe-
rierint peccatores, videbis. Tunc sequi-
tur, Vidi impium superexaltatum, &
eleuatū sicut cedros Libani: Et transi-
ui, & ecce non erat: & quæsiui eum &
non est inuentus locus eius. Quæ autē
horum sacerdotum & plebis principū,
& scribarum fuerint præcipua peccata,
quibus in hanc voluntariam malitiam
deciderunt, & obæcati sunt, ne nos in
huiusmodi criminibus labentes tan-
dem obæcemur, inquirere maximè
oportere existimo, de quibus sacra scri-
ptura erudimur, nec à nobis quicquā
certi asserere audemus. In primis igitur
nimia cupiditate illos habuisse certū
est, dicente euāgelista sup. c. 16. Audiebāt
oīa hæc pharisæi, qui erāt avari, & deri-
debant illū. Cupiditas autē secūdū beatū

apostolum .i. Tim. 6. radix est omnium
malorum, quam quidam appetentes
errauerunt à fide, & inseruerunt se do-
loribus multis. Hi quoq; à vera in Chri-
stum dominum fide errauerunt, & se
multis doloribus inseruerunt, quoniam
occisi sunt, & Hierosolyima diruta est.
Quæ autem ijs acciderunt pœnæ pro
peccatis auaritiæ, & nimie cupiditatis,
nobis etiam & cuiusq; nostrum pos-
sunt euenire, si effrænatae cupiditati,
propriisque cōmodis inseruientes Deo
non obtemperauerimus. Iam diu de
hac rescriptum est in lib. Sap. c. 2. cum
ibi de morte Melsiæ ageretur. Circun-
ueniamus ergo (inquiunt) iustum, quo-
niam inutilis est nobis. Quam obiece-
runt impij primā causam ea fuit, quod
iporum cōmodis inutilis futurus esset
Christus, carpens iporum cupiditatem
insanam, & inexplebilem auaritiam.
Deinde nimia inuidia in dominū exar-
serunt, quod beatus Matthæus expref-
sit dicens de Pilato, Sciebat enim quod
per inuidiā tradidissent eū summi sacer-
dotes. Quod secūdo loco scribitur in su-
pra memorato Sap. c. 2. cū enī dixisset,
Circūueniam⁹ iustū, quoniā inutilis est
nobis: cōtinuo adiecerūt: & cōtrari⁹ est
operib⁹ nr̄is. Cōtraria enī iustorū opera
inuidiā in cordib⁹ impiorū gignūt. Sic
fratres Ioseph oderāt illū, eo quod à pa-
tre plus amaretur, & dissimilia eius ope-
ra operibus eorum essent, dicente scrip-
tura accusauisse Ioseph apud patrem
fratres suos crimine pessimo. Gen. 37.
Qui figurā expresse tenuit dñi saluatoris

Inuidia
arserunt
Iudæi in
Christū.

Sacerdo-
tū & ple-
bis prin-
cipū atq;
scribarū
præcipua
peccata
tantæ ob-
cæcatio-
nis.

rr qui

Ioseph si
gura chri
sti.

qui etiā venditus est argenteis Hismaelitis, sicut dominus à Iuda venditus est Iudæis. Tandem Sap. c. 2. concludit his verbis, Inuidia enim diaboli, mors introiuit in orbem terrarum: imitatur autem illum qui sunt ex parte illius. Illi pessimi Iudæi principes sacerdotum, scribæ, & populi principes ex parte diaboli fuere. Ecclesiastici quoque .45. de Moyse legitur, Propter inuidiam circumdederunt eum homines in deserto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congregatio Chore in iracundiam. Cautemur igitur à cupiditate temporalium, ab inuidia eorum, qui nos quocunque modo præcedunt, vt possimus semper suspensi & eleuari in Christi dilectione viuere & mori gratia ipsius, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

*Tractatus. 221. in euangelium beati
Lucæ ex cap. vigesimo.*

ET factum est in vna dierum docente illo populum in templo, & euangelizante, conuenerunt principes sacerdotum & scribæ cum senioribus, & aiunt dicentes ad illū, Dic nobis in qua potestate hæc facis, aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem? In vna dierum à dominica vsq; in feriam quintam dominus exibat in Bethaniam, vt dicitur Matth. 21. & Marc. 11. & infra sequenti capite ait beatus Lucas, Morabatur in monte Oliueti (hoc est in Bethania, quæ est contra orientem proxima monti Oliueti) & mane facto reuertebatur dñs in templum, ibiq; docebat. Vigilā

tibus corona promittitur, non dormitibus. Vigilabat populus, vigilabāt & sacerdotū principes, scribæ & seniores: populus vt doceretur, illi vt accusarēt. Mirabile vtrorumque consilium, populus vt doceatur vigilat, & summo ingreditur templū mane: scribæ, & sacerdotes, & seniores, vt capiant (si possint) dominum in sermone. Forte & hodie nō deficiūt qui audiant prædicantes amaro zelo, cum plurimi conueniant ad audiendum verbū Dei bono animo. Quod autem ait, *Docente & euangelizante*: doctrina hæc ad mores bonos instruendos referenda est, iuxta illud ps. 142. Eripe me de inimicis meis domine, ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Et alibi, Docebit mites vias suas. Euangelizare bonum nuntium est nuntiare, sicut pastoribus dixit angelus, Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis saluator, qui est Christus dñs, in ciuitate David. Et beatus apostolus Paulus ad Gal. 1. ait, Notū enim vobis facio fratres euangeliū, quod euāgelizatum est à me. Et Isa. 40. Super montē excelsum ascēde tu qui euāgelizas Sion, exaltata in fortitudine vocē tuā, qui euāgelizas Ierusalem, dic ciuitatib⁹ Iudæ, Ecce Deus vester, ecce domin⁹ Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur: ecce merces eius cum eo, & opus illius coram illo. Aduentum suum dominus venisse dicebat, se Messiam in lege promissum ostēdebat, & opus suum (quod nos reconciliare

Vigilare
necesse
est vt co
rona me
reatur.

Euange
lizare.

per

Christus se Messiam verbis & operibus ostendit & manifestavit Iudæis.

pet mortem ipsius erat) prædicabat, & docebat populum custodire præcepta & madata Dei. Non enim sine magno prius capto consilio conuenerunt principes sacerdotum & scribæ cum senioribus, & dixerunt illi, *Dic nobis in qua potestate hæc facis, aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem?* Cæcus (vt aiunt) male iudicat de coloribus. Videbant signa fieri, quæ solus Deus poterat facere, cæcum à natiuitate videntem, mortuum nobilem quadriduanum iam sepultum resuscitatum, populum nemine exterius instigante, sed solo diuino afflatu ipsum regem & Messiam acclamantem & nunc quærunt in qua potestate hæc faciat? Diu iam illis ad hanc quæstionem responderat dominus dicens, Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Ioan. 5. Et c. 10. Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi: si autem facio, & si mihi non vultis credere operibus credite, vt cognoscatis, & credatis quia pater in me est, & ego in patre. Hæc est potestas qua dominus operabatur innumera, & imensa super omnem potestatem miracula, quæ iam diu cõsperant, & ante oculos principum sacerdotum, scribarum, & seniorum facta sunt. Nunc de nouo indignati, & iam diu cæci interrogant saluatore, *In qua potestate hæc facis, aut quis dedit tibi hanc potestatem?* Si à te habes, dic in qua potestate? Si delegata à populo Romano, vel ab aliquo præside, dic quis est qui dedit tibi hæc potestatem? Cæci sacerdotes, scribæ, & seniores nonne legistis Danielé prophetam

(cum de Messia sermonem haberet) dicentem c. 7. Potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur. Itaque post tergum habetis prophetias, & ante oculos inueteratam malitiam. Per Prophetas vobis satis responsum est in qua potestate hæc faciat, qui torius reperitur in scripturis verus esse Deus, qui venturus erat ad saluandum humanum genus, & qua morte redempturus nos esset, vsque ad potum felle permixtum, & potrectum acetum apertissimis vaticinijs prædictum est. Legite miseri obstinati, legite prophetas, videte Isaiam c. 53. dicentem, Generationem eius quis enarrabit? deinde minutissimè eius (ad quam vos illum perducturi eratis) passionem & mortem prophetantem. Quid queritis in qua potestate hæc faciat? Ipse & pater vnus sunt, prædixit vobis ipse, Principium, qui & loquor vobis Ioan. 8. Non est quod quæratis cum in potestate sua operetur & patris, qui equalis est patri secundum diuinitatem. Quod si humanitatem eius attenditis, diuinitas dedit illi hanc potestatem operandi. Sicut enim ignitum ferrum calefacit, & vrit quicquid adhibeatur, sic domini humanitas à diuino verbo assumpta ignita diuinitate quicquid morbidum tangit, sanat, quicquid corruptum, & vitiatum reintegrat, quicquid obscurum illuminat, quicquid tortuosum in directum reducit, quicquid erratum dirigit, quicquid lapsum erigit, quicquid mortuum suscitatur. Et si enim duæ nature, duæque operationes reperiatur in Christo domino,

In qua potestate Christus emens & vendentes ex templo eiecit.

Diuinitas Christi dedit potestatem operandi eius humanitati.

vna tantū est diuini verbi persona, cui omnes tribuuntur operationes, quas suppositorū esse omnes etiā philosophi protestantur. Nos autē, quos Christus dñs dignatus est in caulam suarū ouium aggregare, ne quāram vñquā, neq; disputemus, quomodo hoc, vel illud sacramentū instituerit Christus: ipse enim

Christus
quia De
mirabili
ter opera
tus est no
strā salu
tem in sa
cramētis

De^o est qui potuit rebus sensibilibus inuisibiliter nostram operari salutē, & dū aqua abluimur, peccata dimittere, & virtutē aquis regeneratiuam præstare. Dum vinum & panē consecramus, iā eius vtimur verbis, & ipse suā admiscet potentiā: quo fit, vt facile, & in instante vltimō prolationis verborū, transubstantietur panis in corpus, & vinū in sanguinem Christi. Et dum nobis peccata confitentibus sacerdos verba absolutionis profert in nomine Christi absoluit, & inuisibiliter interius delentur peccata, & gratia datur Christo vero Deo operante. Omnia in Dei omnipotētis virtute facimus quæ ad sacramenta salutaria spectant. De quo scriptum est, Omnia quæcūq; voluit dñs fecit in celo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Nos igitur lætantes cū plebe, quæ illum hodie acclamauit regē & Mesiā, verum Deū & hominē fateamur, qui viuit, & regnat, & imperium tenet in æternū cū patre, & spiritu sancto. amē.

*Tractatus. 222. in euangelium beati
Lucæ ex cap. vigesimo.*

Respondens autem Iesus dixit ad illos,
Interrogabo & egovos vnum verbū & e

spondete mihi, Baptismus Ioannis de celo erat, an ex hominibus? At illi cogitabant intra se dicentes, Quia si dixerimus de celo dicer: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus, plebs vniuersa lapidabit nos: certi sunt enim Ioannem prophetam esse. Et responderunt se nescire vnde esset. Et Iesus ait illis, Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio. Cor odio & inuidia obcecatum, quantūcūq; rationē reddas, quantūcūq; velis à malitia reuocare, deterius efficitur. Si autē ij obcecati sacerdotū principes, seniores & scribæ vellent propositæ à dño interrogationi respondere, prout ipsi met sentiebant, forsitan lumine claritatis dñi ab incepto perdendi cū proposito reuocarentur, & quam parauerant calumniam, in veritatis agnitionem conuerterent. Certissimū quippe erat Ioannem baptistam prophetam esse, & de celo illi datum vt poenitentiam & baptismum prædicaret: Mesiāque venisse nuntiaret. Si ergo baptismum Ioannis de celo faterentur, in agnitionem Mesiæ facilè deuenirent, sed Ioanni non crediderunt, & Mesiā non cognouerunt, & sic animam & patriam amiserunt. Sentiebant Ioannem prophetam esse, sed nolbant credere, sentiebant Christum Mesiā esse, sed nolbant credere, & huic suæ suspitioni assensum non præstabant, quinimo inaduersam partem intellectum auocabant. De quibus benè per prophetam dicitur ps. 35. Dixit iniustus, vt delinquat in semet ipso: non est timor Dei ante

Cor face
dotū prin
cipum, le
morū &
scribarū
odio & in
uidia in
duratū.

Odi
daict
sa.

Volu
nē &
lita p
pria
cacet
dai,

Mēda
eit in
quorū
fugiur

ante oculos eius. Quoniam dolose egit in conspectu eius, ut inueniatur iniquitas eius ad odium. Verba oris eius iniquitas & dolus: noluit intelligere, ut bene ageret. Iniquitatem meditatus est in cubili suo, astitit omni viae non bonae: malitiam autem non odiuit. Illi odio habuerunt dominum, quoniam inutilis illis erat, & contrarius cupiditati & hypocrisis eorum. Malitiam, quam conceperat, opere complere optabant, aures suas obturauerunt, & oculos clauferunt, & noluerunt intelligere, ut bene ageret, sicut de illis prophetauit Isa. c. 6. quando vidit dominum super solium excelsum & eleuatum. Cui dixit dominus, Vade & dices populo huic, Audite audientes, & nolite intelligere, videte visionem, & nolite cognoscere. Excaeca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claudet, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum. Haec verba enuntiativè accipienda sunt, non optativè. Perinde enim est ac si dicatur, Audietis & noletis intelligere, videbitis & noletis cognoscere: propterea ego in tenebris vos relinquam, qui lucem ante oculos vobis propono, & vos oculos clauditis: praedico, & vos aures obturatis. Ideo retraham lumen meum, & verbum meum, & vos voluntarie & malitia propria obcaecati non videbitis oculis vestris, nec auribus audietis, neque corde intelligetis, ut conuertamini & sanemini. *Et responderunt se nescire.* Mendacium suae malitiae addiderunt. Refugium iniquorum est mentiri, ne incusentur: dominus enim

illos in metum redargutionis induxit. Si enim dicerent de caelo, in promptu erat dicere illis, Quare ergo non credidistis illi, qui me esse Messiam & Dei filium publice protestatus est? Otiosum quippe est me interrogare in qua potestate haec faciam, aut quis dederit mihi hanc potestatem. Si autem de terra dicerent, mentirentur. Et sic ipsi mentes dicere de terra, mentiti sunt: mentita est iniquitas sibi. *Et responderunt se nescire.* Quibus dominus respondit, *Nec ego dico vobis in qua potestate haec facio.* Qui enim non credidistis praecursori, utique nec credetis saluatori. Magna namque adhibenda nobis cautio est dum viuimus, ne in principio errantes irreuocabili remedio damnemur in fine. Quemadmodum enim viator qui incoepit a via aberrare, sicutò se declinasse conspexerit, facile reuocatur, si autem aliquot dies per erratam viam inceserit, multo cum suo dispendio reuocatur: sic profecto qui in suae vitae initio a via salutis errare incoeperit, si attendet, facile reuocatur: si autem per multos annos in errore migrauerit, iam difficile reuocabitur, & habitu pravae consuetudinis inueterato, habitum virtutis induere, nisi multiplicatis actibus non potest. Quod quidem difficilius est, quam ei, qui volens ire Romam, errataque via peruenit in Germaniam, reuerti. Hic enim duobus conficiet mensibus iter reuertum: vitiosus autem habitus non exiit nisi per multorum annorum spatium, multiplicatisque actibus virtutum. Hinc est illud quod prouerbum esse dixit Salomon

Error nisi mox in principio corrigatur, haud facile post lapsum temperari potest.

Odij iudaici causa.

Voluntate & malitia propria obcaecati ludant.

Mendacium est iniquorum refugium.

A pueri-
tia obuiā
dum pec-
catis.

Prouer. 22. Prouerbiū (inquit) est, Adolefcens iuxta viā suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea. Maledicti illi scribæ, & sacerdotum, plebisq; principes à pueritia cupiditati & lucris vacantes, incredulitati ita proximi, ne diuitias & redditus amitterent, nec ipsum præcurforem domini aduentum nuntiantem, nec ipsum dñm præsentem agnoscere voluerunt. Caueamus igitur à pueritia peccata, ne inueteratam nobis pariant peccandi consuetudinē, quæ difficillimè, aut vix, nisi gratia magna dñi, in melius cōmutatur. Vnde & Dauid magnā postulauit misericordiā ad carnis peccata cōmutanda dicēs, Miserere mei Deus secundū magnā misericordiam tuam, Et secundū multitudinem miserationū tuarum dele iniquitatem meā. Tripliciter nouim⁹ in scriptura ex Dei misericordia gratiā in peccatorib⁹ operari. Quidā surgunt à cœno in quo supini iacent, sed iterū in cœno volutatur: & horū maxima est multitudo. Cōuersus est Ananias & Sapphyra, postea fraudauerunt de pretio agri. Act. 5. Cōuersi sunt qui secuti sunt dñm Ioan. 6. postea dixerūt, durus est hic sermo, & retro cesserūt, ita vt dñs diceret duodecim, Nūquid & vos vultis abire? Respōdit pro omnib⁹ apostolorū vertex beatus Petrus, Dñe quō ibim⁹ à te? Verba vitæ æternæ habes. Alij non recedunt ab accepta gratia, vt fuere beati apostoli post spiritus sancti aduentū. Horū pauci reperiuntur: nempe & horum apostolorum alij ante in tanta plenitudine

Gratia
ex diuina
miseri-
cordia tri-
pliciter
in pecca-
toribus
operatur

acceptam gratiam dexteram, & sinistra ambierunt, de ijs duobus decem indignati sunt, & beatus Petrus negauit. Huiusmodi magna est multitudo, cui subueniat dominus: qui sæpe cadentes confitentur, pœnitentiā iniunctam adimplent, sed iterum cadunt, nisi magna gratia domini teneantur, & ipsi sibi legem omnim odam præscribant omnis peccati fugiendæ occasionis. Scriptum est enim Ecclesiastici 3. Qui amat periculum, in illo peribit. Cæterum qui gratia Dei tenetur, omnia se dicet posse cū beato apostolo Paulo ad Philip. 4. Omnia (inquit) possum in eo qui me confortat, intellige, gratia sua. Qui cum patre & spiritu sancto viuit, & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 223. in euangelium beati

Luca ex cap. vigesimo.

COepit autem dicere ad plebem parabolam hanc. Homo quidam plantauit vineam, & locauit eam colonis, & ipse peregre fuit multis temporibus. Et in tempore illo misit ad cultores seruum, vt de fructu vineæ darent illi: qui casum dimiserunt cum inanem. Et addidit alterum seruum mittere, illi autem hunc quoque cadentes, & afficientes contumelia, dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere, qui & illum vulnerantes eiecerunt. Ne libera errandi facultas tribuatur legentibus & prædicantibus, dum quidæ eorum vineā gentem ecclesiasticam dicentes, oīa mala nobis imprecatur: alij seculariū statum dicentes vineam, illos perditum ire clamant: nos prophetam Isaiam spiritu sancto

Error nō
nullorū
de vineā

assila.

Vinea hu-
ius para-
bolæ que
sit.

afflatū sectantes vineam hanc vniuersa
lem credentiū ecclesiam dicimus, quæ
illo tempore apud Iudæos erat plantata
dicente Isa. c. 5. cum multa mala huic
vineæ vaticinaretur, Vinea enim domi-
ni exercituum domus Israel est, & viri
Iuda germen delectabile eius. Sunt qui
inter nos dum hanc vineam ecclesiasti-
cis viris tribuunt, dicant mundū prop-
ter religiosos viros, & ecclesiarū benefi-
ciarios omninò perditum iri. Quibus
ego respōdeo id quidem verū esse, quia
propter seculares perdi non potest, cū
iam perditus sit eorū cupiditatibus, pra-
uis moribus, & exemplis. Secundò id ve-
rum esse dicimus propter iniquā puero-
rum educationē. Manifestum enim est
hos ecclesiasticos, & religiosos filios esse
seculariū, à quibus ita in peccatis nutriti
sunt & educati, vt iā in eis verū expe-
riamur illud, Quo semel est imbuta re-
cēs seruabit odorē testa diu. Caterū de
Iudæorū vinea, quæ domus Israel est,
dñs absens fuit, qui per multos annos
eorū meliorē vitam expectauit futurā.
Seruos tres quos misit, legē cum duci-
bus suis primum oportet intelligi, sacer-
dotiū cum cæremonijs suis secundū ac-
cipio, tertiū prophetas dicere certissimū
est. Horum distributio per singulos fa-
cienda est, in quib⁹ reperiemus semper
dñi seruos (qui Iudæis prædicabant fru-
ctum vineæ dñi reddendū, hoc est a se
ipsis vitib⁹ grationabilibus dñi mādara
custodientibus fructus bonorū operū
Deo per soluendos) percussos, afflictos,
& plurimos occisos fuisse. Legem ergo

accipiamus cum eius duce, Moyse, cu-
ius spiritum sæpe exacerbauerunt & ir-
ritauerūt in castris, nunc vitulū conflan-
tes, nūc illum volētes à ducatu depone-
re, nūc pro carnibus murmurantes, nūc
coeleste manna despicientes, nunc pro
aqua obiurgantes: ita vt dñs vellet illos
disperdere, & facere (vt ait scriptura)
Moysem in gentē aliam magnā. Exod.
32. Et ps. 105. Dauid etiā commemorat
quas fecerint iritationes Moyfi, Et irri-
tauerūt (inquiēs) Moysem in castris, Aa-
ron sanctū dñi. Et infra dicit de illis: Et
pro nihilo habuerūt terram desiderabi-
lē. Post mortē autem Moyfi Iosue filiū
Nun, qui fuerat Moyfi minister, cōsti-
tuit dñs super eos. Quæ autem fecerit
legi, & quomodo lacerata sit, quoties
adorauerint idola, omnis scriptura est
testis. Iustitia neglecta est, prout Isa. c. 5.
cum illa verba finiret, Vinea enim dñi
exercituū domus Israel est, & viri Iuda
germen delectabile eius, cōtinuò addi-
dit, Expectaui vt faceret iudiciū, & ecce
iniquitas, & iustitiā, & ecce clamor. Cu-
piditate illorū post hæc verba subiūxit,
dicēs, Væ qui coniungitis domum ad
domum, & agrū agro copulatis vsque
ad terminum loci. Nūquid habitabitis
vos soli in medio terræ? Tāta erat illorū
auaritia, vt oīa vnusquisq; sibi soli adiū-
gere vellet. Præuaricata autē iustitia, &
lex lacerata hic est prim⁹ seru⁹ vulnera-
t⁹. Vnde Isa. c. 1. ait, Quomodo facta est
meretrix ciuitas fidelis plena iudicij? Iu-
stitia habitauit in ea, nūc autē homicidię.
Argentum tuū versum est in scoriam,

Serui dei
ab Israeli-
tis spre-
ti percussi
& occisi.

Lex a Iu-
dæis lace-
rata & vi-
olata.

Exposi-
tio de vi-
nea.

Sacerdotium vul-
neratum
& vena-
le.

vinum tuum mixtum est aqua. Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos. Et Abachuc c. 1. de hoc conqueritur dicēs, Lacerata est lex, & non peruenit vsq; ad finem iudicium. Sacerdotium, nuntius secundus etiā percussus est. Primo Reg. c. 1. legitur de latrocinio filiorum Heli sacerdotis, & quomodo arripiebant vi carnes immolandas è manibus immolare volentium. Quid de hoc plura, cū tempore domini summum sacerdotiū venale haberetur, & annuū: ita vt anno vno esset Annas summus sacerdos, anno altero gener eius Caiphas? Habebant etiā pseudopphetas, de quib⁹ Iere. Tren. 4. ait. Non crediderūt reges terræ, & vniuersi habitatores orbis quòd ingrederetur hostis per portas Ierusalem, propter peccata prophetarū eius, & iniquitates sacerdotum eius. Itaq; sacerdotium vulnerauerunt, & fructum horum palmitum vineæ non reddiderunt domino. Tertiū misit seruum, prophetas. s. qui eis nuntiarent tēpus aduentus Messix, & signa scriberent venientis, ne possent illum non agnoscere. Hos omnes persecuti sunt, & plurimos occiderunt, sicut illis dominus sup. c. 11. dixit, quoniam ornabant sepulchra eorum, & dicebant, Si fuisset in tempore patrum nostrorum, non occideremus prophetas. Dominus autem illis ait, Ergo testimonio estis, quòd filij eorum qui prophetas occi-

Prophe-
tæ perse-
cuti & oc-
cisi.

derunt estis. Et beatus Stephanus Act. 7. cum illis disputans ait, Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de aduentu iusti, cuius vos nūc proditores, & homicidæ fuistis, qui accepistis legem in dispositionem angelorum, & non custodistis. Isaiam serra in trunco quercus Rogel inclusum, vna cum quercu peremerunt. Ieremiam lapidibus obruerunt: & vltimum Ioanem baptistā decollauit Herodes. Tres igitur seruos qui fructum à Iudæis ex parte omnipotentis Dei exigebant, occisi sunt. Et noluerunt coloni fructum reddere legis obseruantix, nec sacerdotio sanctitatem præferenti, nec prophetis sibi dominum nūtiantibus. Nos igitur in eorum capitibus exempla sumentes legem custodiamus ex amissim. Sacerdotes sui sacerdotij rationem habeant, & secundum spirituale munus spiritualiter viuant. Audiamus omnes prophetarum oracula, & illis sensum præbeamus, & constanter fructū reddamus fidei nostræ, & sacerdotij nostri, & charitatis à Christo domino nobis collatæ, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 224. in euangelium beati
Lucæ ex cap. vigesimo.*

Dixit autem dominus vineæ. Quid faciam? Mittam filium meum dilectū forsitan cū hunc viderint, peribuntur. Quæ cum vidissent coloni, cogitauerunt intra se dicen-

Iudæorū
exclusio
& gentiū
vocatio.

*dicentes: Hic est heres, occidamus illum, ut
nostra fiat hereditas. Et eiecitum illum ex
travineam occiderunt.* Manifestam Iu-
dæorum incredulitatem, & gentium
vocationem huius parabole verbis do-
minus in faciem eorū aperuit: qui qui-
dem filius dilectus vni genitus patris dū
ab eis fructum fidei & bonorum operū
requireret, minimè inuenit. Nimirum
cum Deus videret seruos omnes contu-
melijs affectos, quos miserat, & cæcos,
filium vnicum mundi remedium mi-
sit illis: qui eorum factus est prædicator,
& innumerabilium miraculorum pa-
trator, iuxta illud beati apostoli Pauli
ad Ro. 15. Dico enim Christum Iesum
ministrum fuisse circumcisionis, ad con-
firmadas promissiones patrum. Vnde
à Chananæa interpellatus Matt. 15. pro
salute filie ait, Non sum missus, nisi ad
oues, quæ perierunt domus Israel. Et
cum primum duodecim ad prædican-
dum destinavit, præcepit Matth. 11. In
viam gentium ne abieritis, & in ciuita-
tes Samaritanorum ne intraveritis, sed
potius ite ad oues, quæ perierunt domus
Israel. Euntes autem prædicare dicen-
tes, quia appropinquabit regnum cœ-
lorum. Infirmos curate, mortuos susci-
tate, leprosos mundate, dæmones eijci-
te. Gratis accepistis, gratis date. Cum
autem illis salutare hoc missum esset,
quod expectabant, ut illud reuereren-
tur, & fructus bonorum operum red-
derent vineæ domino, cogitauerunt in-
tra se dicentes, *Hic est heres, occidamus il-
lum, ut nostra fiat hereditas. Et eiecitum il-*

lum extra vineam occiderunt. Nunc autē
illa se offert à multis exagitata dubita-
tio, vtrum verè cognouerint scribæ &
sacerdotum principes, & populi senio-
res, qui docti erant in lege, dominum
nostrum Iesum Christum verum esse
Dei filium & verum Messiam in lege
promissum? De qua dubitatione satis
à nobis dictum fuit Matt. 21. tractatu 8.
& 9. id circo de illa hic pauca agem.
Quidam doctissimi viri aiunt illos do-
minū cognouisse Messiam, non tamē
Dei filium naturalem. S. Tho. 3. p. q. 43.
art. 5. Huic positioni videtur fauere il-
lud, quod scriptum est à beato apostolo
Paulo. 1. Cor. 2. vbi apostolus ait, Sapiē-
tiam autem loquimur inter perfectos,
sapientiam vero non huius seculi, neq;
principum huius seculi, qui destrun-
tūr: sed loquimur Dei sapientiā in my-
stērio, quæ abscondita est, quam præde-
stinavit Deus ante secula in gloriā no-
stram, quam nemo principum huius
seculi cognouit: si enim cognouissent,
nunquam dominum gloriæ crucifixif-
sent. Et illud Act. 5. quod beatus Petrus
Iudæis dixit, Et nunc fratres scio quia
per ignorantiam fecistis, sicut & prin-
cipes vestri. Ex his autoritatibus sen-
tiunt non cognouisse illum Dei filiū,
sed Messiam, cui voluerunt repugnare
dicentes, *Hic est heres, occidamus illum, ut
nostra fiat hereditas.* Alij asserunt illos
neq; Deum, neq; Messiam cognouif-
se: Abul. Matt. 21. q. 102. quibus etiam
præfatæ patrocinantur sententiæ beato-
rum apostolorum Petri & Pauli. Sunt
demum

Legis pe-
ritian co-
gnouerit
Christū
verū Dei
filium &
Messiā.

Nonnul-
lorū opi-
nio.

Aliorum
opinio.

Tertia opinio. demum qui eos vtrumq; cognouisse asserunt, nihilominus odio & inuidia concitatos noluisse vnquam attendere scripturis, & miraculis testimoniū infallibile præstantibus diuinitati & vnctiōni Iesu, quibus ostendebatur ipse & Messias in lege promissus, & Dei filius esse. Huic sententiæ illud patrocinator, quod beatus Matthæus scripsit Caiphâ dixisse tempore passionis, Adiuro te per Deum vivū, vt dicās nobis si tu es Christus filius Dei. Et beatus Marc. c. 14. ait, si tu es Christus filius Dei benedicti. Et dño in cruce pendente prætereūtes blasphemabant dicentes, Vah qui destruis templum Dei, & in triduo illud reedificas, salua te, metipsum. Si filius Dei es, descende de cruce. Similiter & principes sacerdotum illudentes cum scribis & senioribus dicebant, Alios saluos fecit, se ipsum non potest saluum facere. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credemus ei. Confidit in Deo, liberet eū nunc, si vult: dixit enim, Quia filius Dei sum. Ita in prophetis Messia Dei esse filium scriptum est, vt ipsi sacerdotum principes, & scribæ vnū ab altero non ausi sint separare: sed an esset filius Dei benedicti interrogaret Caiphās, & in cruce pendenti hoc insultarent, quòd rex Israel, & filius Dei esset. Hinc ita perplexa nostra redditur expositio. Quòd autem Messias fili⁹ Dei prænuntiaretur futurus, illud satis intellexisse legis peritos Ioann. affirmat c. 10 cum dominus dixisset, Ego & pater vnū sumus. Voluerunt (inquit) illū

lapidibus obruere dicentes, Quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum. Beatus autem apostolus Paulus cū Iudæis, qui erant Antiochiæ Pisidiæ prædicaret, dixit illis, Viri fratres filij generis Abraham, & qui in vobis timent Deū vobis verbum salutis huius missum est. Qui enim habitabant Ierusalē, & principes eius hūc ignorantes, & voces prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, iudicantes impleuerunt. Ecce bis apostolus Paulus, & semel beatus Petrus illos ignorasse describunt, quoniā in prophetis diuinitas eius est manifesta, dicente David ps. 2. Dominus dixit ad me, filius meus es tu: ego hodie genui te. Et ps. 109. Tecum principii in die virtutis tuæ, in splendoribus sanctorum: ex vtero ante luciferum genui te. Et ps. 129. Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius. Isa. c. 9. Parvulus filius natus est nobis, & vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus. Et c. 35. Ecce Deus vester vltionē adducet retributionis: Deus ipse veniet, & saluabit nos. Tunc quæ facturus esset miracula describit dicens, Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorū. Et c. 48. Hæc dicit dominus redemptor tuus sanctus Israel. Et c. 54. Redemptor tuus sanctus Israel Deus omnis terræ vocabitur. Et Baruch c. 3. Hic est Deus noster, & non estimabitur alius aduersus eum. Hic adinuenit omnem viam discipline, & tradidit illam Iacob puero suo,

Messias
miracula
propheta
zata.

Messiam
filiū Dei
futurum
propheta
zatu erat.

Legispe-
nitorum
Iudæorū
affectata
ignorantia
ex malitia
odij
& inuidiæ
proc
dens.

suo, & Israel dilecto suo. Post hæc in ter-
ris visus est, & cum hominibus conuer-
satus est. Ex his omnibus colligimus si
ignorauerunt Deum Iudæi, ignorasse ma-
litia sua, & affectata ignorantia, nec scri-
pturas, nec tempus à Daniele prædictū
scrutari volentes, sed odio & inuidia ac-
centos noluisse intelligere, vt crederet.
Quod illos non excusat, immò incusat
& eorum aggrauat nimis peccatum.
Cogitauerunt ergo hæredem illum ef-
se, & dixerunt, *Hic est hæres*, dubitatiue,
tanquam si dicerent, Hic videtur hæ-
res, si aliquis futurus est, hic est: probe-
mus eum, prout dicitur Sap. 2. Et si ve-
rè filius Dei est, liberet eum. Obcæcati
malitia grauissima, qua etiam eius glo-
riosam obscurare tentauerunt resurre-
ctionem, neq; post manifestum spiritus
sancti aduentum crediderunt, immò
pro virib; laborauerunt ne nomen do-
mini amplius nominaretur, qui est De-
benedictus in secula regnans cum pa-
tre, & spiritu sancto per omnia secula
seculorum. Amen.

Tractatus. 225. in euangelium beati

Luce ex cap. vigesimo.

Quid ergo faciet illis dominus vinea?
Veniet, & perdet colonos istos, &
dabit vineam alijs. Quo audito dixerunt il-
li, Absit. Ille autem aspiciens eos ait, Quid
est ergo hoc, quod scriptum est, Lapidem quem
reprobauerunt edificantes, hic factus est
in caput anguli? Omnis qui ceciderit supra
illum lapidem, conquassabitur, supra quem

*autem ceciderit, comminuet illum. Et quare
bant principes sacerdotum & scribae mite-
re in illum manus, & timuerunt populum:
cognouerunt enim quod ad ipsas diceret fir-
mitudinem hanc.* Quod relictis Iudæis
dñs gētes esset recepturus, & illis vineā
suam locaturus ratione iustissima, ostē-
dit dicēs, *Quid ergo faciet illis (Iudæis. s.)
dominus vinea?* Proculdubio veniet re-
surgens à mortuis, & perdet colonos il-
los, quorum perditio vsque in finē per-
durabit, dicente Dan. c. 9. Et ciuitatem
& sanctuarium dissipabit populus cū
duce vëturo, & finis ei⁹ vastitas, & post
finem belli statuta desolatio. Et post pau-
ca, Et vsq; ad consummationem & finē
perseuerabit desolatio. Hoc & Isaias c.
6. euidenter ostendit. Cum enim Deus
illi reuelauisset populi Iudaici cæcitātē,
cordisq; duritiam, respondit dño qua-
rens, Vsquequò dñe? Et datum est illi
responsum, Donec desolentur ciuitates
absq; habitatore, & domus sine homi-
ne, & terra relinquetur deserta: in finē
autem mundi reliquæ conuertētur ex
eis. Quod & beatus apostolus Paulus
ad Ro. 9. & 11. futurum ex verbis Isaiæ
affirmat. Et ps. 58. apertissimis id verbis
David ostendit dicens, Conuertentur
ad vesperam, & famem patientur vt
canes, & circuibunt ciuitatem. Interea
autem dabit dñs vineam alijs. Ipsi verò
sicut cæteri inter nos peccatores cum à
suis sceleribus arguuntur, & futura mala
illis prædicantur, responderunt, *Absit.*
Melius illis fuisset dicere, *Quid ergo
faciemus, ne nos & templum nostrum*

Perditio
& desola-
tio iudæo-
rum pro-
phetizata

&

& regnum destruat? quàm dicere, *Absit.* quasi sit in potestate peccantis, nisi conuertatur à via sua pessima, manus Deo ligare, & eius omnipotentiae se opponere, & resistere, nisi veniam accipiat, & iustificetur. Iustificeris (scriptum est) in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Caueant peccatores, ne forte virijs & iniustitijs dediti sibi falso promittant foelicitatem, & tranquillitatem, cumq; à prædicatoribus arguuntur, existiment se securos dicentes, *Absit.* Scriptum est enim Ecclesiastici. 10. Regnum à gente in gentem transfertur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos. Cum Iudæi tempore Sedechiæ dicerent, *Quis percutiet nos & quis ingreditur domos nostras?* Ier. c. 21. Sequitur c. 22. Hæc dicit dominus, Descende in domum regis Iuda, & loqueris ibi verbum hoc, & dices, Audi verbum dñi rex Iuda, qui sedes super folium David, tu, & serui tui, & populus tuus, qui ingredimini per portas istas. Hæc dicit dñs, facite iudicium, & iustitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris, & aduenam, pupillum, & viduam nolite cõtristare, neque opprimatis iniquè, & sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. Si enim facientes feceritis verbum istud, ingredietur per portas domus huius reges sedentes de genere David super thronum eius, & ascendentes currus, & equos, ipsi & serui, & populus eorum. Quod si non audieritis verba hæc, in me metipso iuravi, dicit dñs, quia in solitudine erit do-

mus hæc. Quod autem dñs etiam hic seruos regis nominat coronandos libere egerint, & cum regibus puniendos si malè gesserint, nimirum omnem domum, & omnem hominem vult monitum esse domum suam ruinam minari, & ad terram prosternendam esse si iniuste, iniquè, & male perseveranter se gesserint. Nemo seipsum seducat, vt ait beatus apostolus Paulus ad Eph. 5. Cum enim enumeraret peccata, quæ separant à deo, dicens, Hoc enim scitote intelligentes quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Christi, & Dei. Cõtinuò adiecit, Nemo vos seducat inanibus verbis, propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentiae. Nolite ergo effici participes eorum, eorum. s. qui cum illis Deus penas debitas pro peccatis minatur, respondet. *Absit.* Videamus nunc an defuerit vineæ translatio, de qua dñs similitudinem proposuit, & de qua locuti sunt prophetae Isaias, Ieremias, & Daniel. Hoc profecto nostris oculis vsq; in hanc diem cernimus, & qui ante nos fuerunt ipsimet testes sunt, erunt q; qui post nos futuri sunt vsq; in finem seculi. Propterea dñs aspiciens illos ait, *Quid est ergo hoc, quod scriptum est, ps. 117. Lapidem quem reprobauerunt edificantes, Christus. s. angularis lapis reprobatus à Iudæis, à Deo in caput anguli factus est, vt duos parietes coniungat. s. eos paucos qui ex Iudæis crediderunt, & gentes quæ per vniuersum orbem conuersæ sunt. Omnis qui ceciderit supra hunc lapidem*

Minatur
Deus rui-
nam ini-
quæ agen-
tibus, &
præmia
pollice-
tur recte
iuteque
viuentib⁹

Vinea
translatio
in alios
colonos.

Deco-
Iudæi
vagi in
tionem

con-

cōquassabitur, is est qui peccat: *supra quē autem ceciderit* (non credentes sunt isti, super quos venit ira Dei in filios incredulitatis, hi sunt durissimi Iudæi) *cōmi-*

Deplora
ti Iudæi
prostrati
& dissi-
pati.

nuet eum. hoc est destruet omnino, & ad terram prosternet, sicut factum est Iudæis, & regno eorum. Quod & Daniel c. 2. de Christo prophetauit sub figura illo lapidis parui, qui abscisus est de monte sine manibus, hoc est de beatissima virgine Maria sine opere virili, sed ex spiritu sancto conceptus, & ex ipsa semper virgine permanente natus, quo in pedibus percussa statua illa proceræ magnitudinis ex auro, argento, ære, ferro, lutoq; cōposita corrui, & lapis paruus creuit in montem magnum: Cum ab omnibus cognitus gentibus creditus est verus Deus & verus homo saluator mundi, relictis Iudæis, & regno eorum vastato, & ad terram vsq; prostrato. Intellexerunt deperditi sacerdotum, plebisq; principes, & scribæ de ipsis dominum proposuisse parabolam. Cum autem relicto suo, *Absit*, quod illis in proptu erat, ad terram prostrati Dominum adorare debuissent, voluerunt in illum manus iniicere, sed *timeverunt populum*. Gens quæ Deum non timet, & timet populum, & omnia ut populo tandem placeat, & hominibus sit gratus, facit, cōsperandum est deventuram esse, quò postremo deueniunt Iudæi. Qui è suo regno pulsati per totum orbem vagantur, regnum & templum eorum corrui, nunc in manus Christianorum, nunc in manus Saracenorum: ut ultio illorum nostra sit eruditio

Decocti
Iudæi &
vagi in
vitionem.

& omnium regnorum in Christo credentium gratia eius, qui cum patre, & spiritu sancto imperat, viuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

*Tractatus. 226. in euangelium beati
Luce ex cap. vigesimo.*

E*t observantes miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, ut caperent eum in sermone, & traderent illum principatui, & potestati presidis. Et interrogauerunt eum dicentes, Magister scimus quia recte dicis & doces, & non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces. Licet nobis tributum dare Casari, an non? Quo se vertit huius gentis indurata malitia, & coagulatum odium? Cū non auderent propter metum populi manus iniicere in dominum Iesum, voluerunt cautè perdere eum: nunquam enim cogitauerunt quomodo crederent, sed quomodo nocerent. Et observantes, hoc est cautè considerantes, & abstinentes ab iniectioe manus in dominum, & observantes quomodo illum perderent, miserunt insidiatores, qui illi laqueum pararent. Sed frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, quantò magis ante oculos domini, cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur. Discipulos pharisæorum unà cum Herodis aliquibus seruis inquit beatus Matthæus c. 22. fuisse hos insidiatores, qui se iustos simularent. Utinam desint inter Christianos insidiatores, & qui se iustos sæpe simulent dolosam imaginem sanctitatis exterius præferentes, vsquequo desiderata perficiant, vel ad*

Pharisæo
rum coa-
gulatum
odium.

con-

Hypocri-
sis graui-
simū pec-
catum &
filia super-
biæ.

Hypocri-
tarū men-
titi mo-
res.

concupita perueniant. Grauiſimū pec-
catum est se sanctum ſimulare, vt poſ-
ſit vel ad dignitatem, vel ad altiorem
gradum aſcendere, & ſub pedibus cal-
care ſpiritualia, & per hæc tanquam per
ſcalæ gradus velle in domum Dei aſce-
dere, vel honores, vel diuitias acquire-
re. Filia ſuperbiæ est hypocriſis, & veri-
tati opponitur, cum ſit horum homi-
nū vita tota mendacium. Alij quidem
lingua mentiuntur, hi verò orationib⁹,
ieiunijs, dimiſſione ſui, & ficta humili-
tate, ficta loquela, fictis veſtibus, fictis
greſſibus, ficta vita. Vtinam non ſit eo-
rum ficta confeſſio, ficta celebratio, ficta
cōmunicatio corporis & ſanguinis do-
mini. Quemadmodū illi phariſæi om-
nia quæ faciebant, vt viderentur ab ho-
minibus, & ſuis commodis & honori-
bus ficta ſanctitas deſeruiret, agebant.
Non eſt ſapientia, non eſt prudentia cō-
tra dñm. *Ut caperent eum in ſermone:* qui
non potuit capi, niſi quando ipſe voluit:
& *traderent illum* (ſi dixiſſet non eſſe tri-
butum Cæſari ſoluendum) Pilato, qui
tunc præſes erat in Ieruſalem, dicentes
eum auertere populum ab obedientia
Cæſaris, & à ſolutione impoſiti tributi.
Exiſtimabant autem facilè dominum
in hanc partē declinaturū, quippe qui
populo adeò gratus erat, vt illi acclama-
rent, Rex benediçtus, qui venit in no-
mine dñi. Pax in cœlo, & gloria in ex-
celſis. Ideò timuerunt in templo in illū
manus iniçcere. Verum enimverò cū
principes ſacerdotū, & ſeniores plebis,
& ſcribæ eſſent applauſui populari ni-

Aurē po-
pula rem-
tantū cap-
tabāt pha-
riſæi.

mis dediti, & omnia opera ſua ad oſten-
tationem coram populo facerēt, exiſti-
mauerunt filium Dei etiam partes po-
puli agere, qui illum ſequebatur & lau-
dabat. Ideò ſtruxerunt huiuſmodi inſi-
dias. Quòd ſi diceret ſoluendum, popu-
lum auertendum ab eo non dubitabāt,
& ſic facilè exiſtimabant poſſe occidi
dominum, vel à præſide, ſi diceret tri-
butum non ſoluendum Cæſari, vel ipſi
hoc (quod optabant) facerent, cum po-
pulus, cui hæc ſunt tributa oneroſa, &
odioſa, à domino ſeiungeretur. Verba
autem eorum nunc audiamus. *Magi-
ſter ſcimus quia rectè dicis, & doces, & non
accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate
doces.* Rectè dicere, rectè que docere, &
perſonā hominis non accipere, ſed viā
Dei in veritate docere, tria ſunt requiſi-
ta in bono prædicatore. Videant quid
dicāt. Inſidiatores dñi vera profeſſi ſūt,
& in domino exiſtentia, & in prædica-
tore verbi Dei requiſita, vt ſ. veritatem,
non fabulas doceāt, neq; figmenta que-
dam prædicent, ſed viam Dei in verita-
te doceant, & perſonam hominum nō
accipiant. Quæ deficiebant in ipſis ſcri-
bis & ſacerdotum principibus, hæc fa-
tebantur reuera in dño eſſe. Nec ſuum
deſectum curare ſtudebant, quorū vita
mendaciū, quorū verba à veritate om-
nino erāt aliena, qui perſonas hominū
accipiebant quæſtus cauſa. Cum igitur
ita alienus ſis à ſimulatione, & omnia
in veritate agas, dic nobis, *Licet nobis tri-
butum dare Cæſari, an non?* Tanquam
parati dicto obedire hæc præferūt verba.

Triare-
quiſita in
bono cō-
cionato.

Perin-

Perinde est ac si dicerent, Parati sumus verbo tuo obedire: si dixeris reddenda esse tributa Cæsari, libenter soluemus: si dixeris non danda, à solutione abstinemus. Tu veritatem nobis edisere, iube, & faciemus: verax namq; es, & omnia rectè dicis & agis, neq; huius mundi magnates curas, sed quicquid rectum est profers. Siue in magnū, siue in paruum sententia tua proferatur. Horum malitia, quæ à fermento pharisæorum procedebat, ancipitem quempiam redderet humanum hominem. At Christo dño, cum sit verus Deus, nulla potuit malitia occultari, ipse enim nouit abscondita cordis. Veruntamen cautos reddit dñs seruos suos, ne cum laudantur, decipiatur: non enim desunt in hoc seculo qui laudibus aggrediantur quos volunt decipere, vt dum extollunt, facilius decipiant. Ideo quicumq; vult adulatorum effugere deceptiones, humili tati studeat necesse est, & illud semper ruminet ps. 140. Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Rationem reddit huius sententiæ ps. 54. dicens, Molliti sunt sermo nes eius super oleum: & ipsi sunt iacula. Quod optimè his insidiatoribus, & eis qui illos miserunt proprium est, cū vel lent iaculari dominū mollibus verbis, si possent. Iustorum virorū igitur increpationē humiliter feramus, & tanquā à morsibus aspidum ab adulatorū verbis caueamus. Ad hoc enim nos extollunt, ad hoc laudant, vt vel aliquid in-

iustum à nobis exigant, vel vt dum laudamur, decipiamur, & ipsis propitij simus. Nouerunt huius seculi amatores à longe principes laudare, & sibi propitios adulationibus facere, vt cū oportunitas affuerit, quicquid velint, accipiant, vel in eorum gratiam principes deflexi iniustum, vel irrationale aliquid faciāt. Quod à nobis auertat Iesus Christus Dei filius dominus noster, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

*Tractatus. 227. in euangelium beati
Lucæ ex cap. vigesimo.*

Considerans autem dolum illorum dixit ad eos, Quid me tentatis? Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem, & inscriptionem? Respondentes dixerunt ei, Cæsaris. Et ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe, & mirati in responso eius tacuerunt. Tacuerunt vtique, sed non crederunt. Sufficiens testimonium fuit eorum cognoscere cordis malitiā intrinsicam & dolum. Quod verax dñs non tacuit, sed manifestauit dicens, Quid me tentatis? Credidit Nathanael Ioann. 1. quia cum dominus de eo loqueretur, Ecce verus Israelita, in quo dolum non est, & ipse à domino quæsiisset, Vnde me nosti? dominus ei respondit, Priusquam te Philippus vocaret, cū esses sub ficu, vidi te. Et ille, Rabbi tu es filius Dei, tu es rex Israel. Hi vero cum tot signa viderent,

Diuinitas in christo cognationes cordium agnoscere

Laus & adulatorio deceptio nis modus cauendus.

dissent, & cum occulta cordis sui vidissent coram plebe manifestari, credere noluerunt. Attendamus ergo cuius habeat denarius imaginem, & inscriptionem: si quidem legimus cum Deo vellet hominem creare, dixisse, Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: & inspirauisse in eum spiraculum vitæ, & factum esse hominem in animam viuentem. Gen. 1. Huius igitur conditoris imaginem gerimus, Deique viuentis imago sumus. Si autem ad aliud sensum verba flectamus, nec id quidem erit abs re. Filius est enim imago patris, qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portans omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Heb. 1. Cum autem, sicut anima rationalis & caro vnus est homo, ita Deus & homo vnus sit Christus: ad imaginem filij, qui est imago patris (hoc est quod dicitur figura substantiæ eius) facti sumus: quoniam anima & caro vnus est homo, Deus & homo vnus est Christus. Conformes autem nos esse imagini eius, qui est filius, beatus apostolus Paulus ad Ro. 8. dicit, Nam quos (inquit) præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui. Et 2. Cor. 4. Excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei. Et ad Colos. 1. ait de Christo dño, Qui est imago Dei inuisibilis, primogenit⁹ omnis creaturæ, quoniam in ipso condita sunt vniuersa. Cōmunis sensus primus est. Ad

imaginem namque; super benedictissimæ trinitatis facti sumus in animam viuentem: cuius tres potentia cū inter se distinguantur, vna tamen animæ essentia omnibus tribus potentijs inest intellectui, voluntati, & memoriæ, quæ ab inuicem distinguuntur. Veruntamen dicimur portare imaginem terrenam cū huius mundi caduca Deo neglecto diligimus, & illis inhæremus, dicente apostolo. 1. Cor. 15. Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cœlestis, tales & cœlestes. Igitur sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœlestis. Proculdubio cum coram iudice, qui non accipit personas hominum, statuti fuerimus, quæretur à nobis, Cuius est imago hæc, & inscriptio? Si autem carnis fuerit, si huius seculi, quid dicturum speras rectū iudicem? nisi, Reddite quæ sunt carnis, diabolo & inferno: & quæ sunt Dei, Deo, si reperti fuerimus imaginem cœlestis portare. Magna gratiarum actione Reges domino reddere tenentur, qui eorum status misertus præstanda illis à populo necessaria decreuit. Viso nummo, inscriptione, & sculpta imagine sententiã protulit dicens, *Reddite ergo quæ sunt Cesaris, Cesari: & quæ sunt Dei, Deo.* Compellit tamen Cæsar reddi sibi tributum, Deus verò liberam vult voluntariam seruitutem. At Iudæi, qui credere noluerunt, in miserabilem redacti sunt vagationem & seruitutem, à vinea eiectione, proprio regno destructo, quoniam credere domino noluerunt, in super & post innumerabiles calunias

Imaginē terrenam qui portant.

Imago quomodo in scriptura figuratur.

Conformes sum⁹ imagini Christi.

Iudæi ex vinea depulsi, & in seruitutem redacti perpetuam.

lunias

lūnias, detractiones, & offendicula, occidendum Pilato præsidi tradiderunt, nec ab accusatione destiterunt quousq; falsis testimonijs cruci affigi fecerunt, & vt sanguis eius super se, & super filios suos veniret magnis vocibus postulauerunt. Qui vsq; in hodiernum diem & vsq; in finem mundi venit in eorū perniciem, captiuitatem, destructionē, & maledictionē. Dominis & regibus temporalibus subiecti sunt, quoniā dixerūt, Non habemus regem, nisi Cæsare. Ergo impij Iudei quia Cæsare voluistis habere regē, Cæsari subditi estote, nec habeatis regē, neq; ducem, neq; iudicē, neq; rempublicā. Beatus apostolus Paulus hāc dñi sententiā. *Reddite ergo quæ sūt Cæsaris, Cæsaris, & quæ sunt Dei Deo*, dilatat ad Ro. 13. Per me (dixerat Deus) reges regnāt, per me principes imperāt, & potentes decernunt iustitiā. Prou. 8. Apostolus verò ait, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, nō est enim potestas, nisi à Deo: quæ autē sunt, à Deo ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinatiōi resistit: qui autē resistunt, ipsi sibi dānationē acquirunt. Et infra. Non enim sine causa gladium portat, Dei enim minister est vindex in iram ei, qui malè agit. Ideoque necessitate subditi estote non solū propter iram, sed etiam propter conscientiam. Ideo enim & tributa præstatis, ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruietes. *Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem:*

cui honorem, honorem. Habent ergo à domino approbata sua tributa & vectigalia reges: tantum reddant quæ sunt Dei, Deo: videlicet fidē purissimā, spē certissimam, charitatem verissimam, qua prosequantur populos, & ab eis (quoad potuerint) Dei offensas abigāt, statutis sanctis, legibus rectis malefactorum puniant in eorum multam, & aliorum correctionem. Sit iustitia vera, iusta, & æqua, expeditio negotiorum breuis, expulsio malorum celerior. In pace & iustitia regna conseruent: hæc enim duo sunt præcipua regibus necessaria, eorumque officij finis & perfectio. Legant etiam quod Deus Deut. c. 17. præcepit futuris regibus. Non poteris alteri gētis regē facere, qui nō sit frater tuus. Cumq; fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, non habebit vxores plurimas, quæ alliciant animum eius, neq; argēti & auri immensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secum, legetq; illud omnibus diebus vitæ suæ: vt discat timere dñm Deū suū, & custodire verba, & carere omnia ei, quæ in lege præcepta sunt, ne eleuetur cor ei in superbiā super fratres suos, neq; declinet in partē dextrā, vel sinistrā, vt longo tēpore regnet ipse, & filij ei sup Israel. Reddam⁹ & nos Deo animas n̄as sicut B. apost. Petr⁹ docet 1. ep. c. 1. *Animas v̄ras (iquit) castificātes in obedientia charitatis, et fraternitatis amore.*

Tributa & vectigalia Regibus præstanda.

Ad Reges quæ pertinent.

Superioribus & magistratui parentum.

gratia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

*Tractatus. 228. in euangelium beati
Lucæ ex cap. vigesimo.*

Accesserunt autem quidam Sadduceo-
rum, qui negant esse resurrectionem,
& interrogauerunt eum dicentes, *Magi-
ster, Moyses scripsit nobis, si frater alicuius
mortuus fuerit habens uxorem, & hic sine
liberis fuerit, ut accipiat eam frater eius uxo-
rem, & suscitet semen fratri suo. Septem er-
go fratres erant. primus accepit uxorem, &
mortuus est sine filiis: & sequens accepit il-
lam, & ipse mortuus est sine filio: & tertius
accepit illam, similiter & omnes septem, &
non reliquerunt semen, & mortui sunt. no-
uissimè omnium mortua est & mulier. In
resurrectione ergo cuius erit uxor, si quidem
septem habuerunt eam uxorem? Et ait illis
Iesus, Filij huius seculi nubunt, & tradun-
tur ad nuptias: illi uero qui digni habebun-
tur seculo illo, & resurrectione ex mortuis,
neque nubent, neque ducent uxores, neque
enim ultra mori poterunt. *AE* quales uerò
angelis sunt, & filij sunt Dei, cum sint fi-
lij resurrectionis. In tantam impunè pro-
lapsi sunt quidam Iudæorum demen-
tiam, ut quod rationi naturali consonum,
& ea probari potest, immortalitatem
videlicet animæ negauerint, & angeli-
cas simul substantias, deinde corolariè
resurrectionem futuram, quæ sæpe per
prophetas annūtiata est. Hæc esse Sad-
duceorum sectam Act. 23. sic legimus,*

Sadducei autem dicunt non esse resur-
rectionem mortuorum, nec angelum,
nec spiritum: pharisæi autem utraque
confitentur. Miror non puniri apud Iu-
dæos hos hæreticos Sadduceos: cæterum
mirari desino considerans pharisæorum
corruptam vitam, & prauos mores.
Nihil illis, nec principibus sacerdotum,
scribis, & senioribus de hoc curæ erat,
cum Deut. 13. errantes circa fidem iu-
beantur occidi: quod si ciuitas errauerit
simul, iubetur incendi cum omni supel-
lectili sua. Malefici etiam Exodi. 22. iu-
bentur occidi. Blasphemus Leuit. 24. la-
pidibus præcipitur obrui, quanto ma-
gis hæretici homines negantes ange-
los & animas rationales esse immorta-
les? Cæterum cum illis de lege nihil
curæ esset, hos, quos oportebat punire,
& occidere secundum legem, impunes
dimittebant: dominum uerò uitæ occi-
dere cupiebant. Nimirum scripturas cum
negligerent, Messiam noluerunt cog-
noscere & recipere, hæreticos uero im-
punes uiuere permittebant. Regibus &
dominis temporalibus vigilare super re-
gna & prouincias suas incūbit, ne ser-
pant hæreses, præcipuè autem cum eis
à prælatis & sacerdotibus manifestan-
tur. Non enim sine causa beatus aposto-
lus Paulus Tiro, quem episcopum consti-
tuerat, præcipit dicens, Hæreticum homi-
nem post unam, & secundam correptionem
deuita, sciens quia subuersus est, qui
huiusmodi est, & delinquit cum sit pro-
prio iudicio condēnatus. Et beatus Ioa.
2. epistol. Si quis uenit ad uos, & hanc
doctri-

Crimen
hæreses
impuni-
tū apud
iudæos.

Iudæi
scriptu-
ras negle-
xerunt.

Hæreses
& Regibus
præcauē-
dæ.

Erro-
vno
re-
cun-

Hæresici
non salu-
sandi.

doctrinam non affert, nolite recipere eū
in domū, nec, aue ei dixeritis: qui enim
dicit illi, aue, communicat operibus ei⁹
malignis. Ecce prædixi vobis, vt in die
domini non confundamini. Hos desi-
derabat beatus apostol⁹ Paulus ad Gal.
5. abscondi, nimirum ab eis qui gladiū
portant. Vtinam (inquit) abscondantur
qui vos conturbant. Erant ij Iudæi, qui
Galatis suadebant post baptismum cir-
cuncidi. Quibus beatus apostolus scri-
psit, Si circuncidimini, Christus nihil
vobis proderit. Sumpserant Sadducæi
à lege inutile argumentum contra le-
gem. Moyses Deut. 25. præcepit, Si quis
piam mortuus fuerit sine liberis, frater
ei⁹ teneatur ducere defuncti fratris vxo-
rem, vt suscitet semen fratri suo. Septē
fratres habuere vnam, & omnes absq;
liberis decesserunt. Vos dicitis resurre-
ctionē futuram: cuius eorū septem erit
in resurrectione mulier? Vno itaq; erro-
re cōcepto multi alij contingunt. Errā-
tes nēpe Sadducæi circa animæ immorta-
litatē, similiter errabāt circa resurrectio-
nem, existimantes paradysum (si verū
esset quod pharisæi de animæ immortali-
tate asseruabāt) carnalē futurū, esus &
potus & libidinis. Talem fatuus Maho-
metus suis prædicauit futurū carnaliū
paradysum deliciarū. Inepte & fatuæ
questioni dñs per scripturas respondit,
*Filij huius seculi nubunt, & traduntur ad
nuptias.* Scriptū quippe est, Crescite, &
multiplicamini, & replete terram. Hoc
in hoc seculo mādātū est ijs qui possūt,
& volunt ducere vxores. Nam & ali-

quibus hoc prohibitum est, videlicet ijs,
qui vouerunt castitatem, & qui se sacer-
dotio & sacro ordini manciparunt. A
traditione enim uerò apostolorum vsq;
in hodiernum diem sic sacrosancta te-
net mater ecclesia. Greci etiam, quibus
secundum ritus suos vnicam licet duce-
re vxorē, si illa decedat, in cęlibatu per-
petuò permanent. In futuro autem se-
culo & resurrectione, cū mori non pos-
sint non opus est multiplicatione gen-
tis. Æquales sunt angelis Dei cum sint
filij resurrectionis. Corpora enim uero
tunc bonorum (secundum beatum apo-
stolum Paulum) seminantur dum sepe-
liuntur, in corruptione, surgent in incor-
ruptione: seminantur in ignobilitate,
surgent in gloria: seminantur in infir-
mitate, surgēt in virtute: seminatur cor-
pus animale, surget corpus spirituale.
Nec enim opus erit cibo & potu, neq;
procreatione filiorū. De iniquis autem,
qui dānabuntur, nullā profus dñs fecit
mentionem: nam quod dictum est de
corporibus beatorū suscitatis, intelligen-
dum etiā fuit de cęteris: quoniam vt illi
ad gloriā sempiternam resurgent, sic
mali vt pœnis cruciētur perpetuis. Qui-
bus nulla datur requies, nec in quo dele-
ctari possint cōceditur: prout de diuite
epulone guttulam aque postulante scri-
ptū est, cui nunquā data est, nec dabitur
vt refrigerare tantillum possit linguam
suam. Non est illius temporis, & illius
beati seculi quod hic propter necessita-
tem conceditur, cū ibi omnis sit bonorū
abundātia, & nullus egestas. Concessa
si ij enim

Prohibi-
tum sa-
cerdoti-
b⁹ vxor-
es duce-
re,

Fidelium
corpora
sepelen-
do semi-
nantur,

In infer-
no nulla
requies,

Errores ex
vno plu-
res nas-
cuntur.

dael
iptu-
negle-
unt.

erefes
egib⁹
cauē

enim sunt cōnubia propter necessitatē multiplicationis humani generis, quia cum tot singulis diebus moriantur, necesse est, ne deficiat humana natura, ut alij nascantur. In illo autem seculo cessabit necessitas hæc, cum boni electi recepti fuerint in regnū cœlorū, iniqui verò demersi in profundū infernō. Verū tamen dñs ignorantia eorum volens docere, adducit illud Exo. 3. quod dñs dixit Moyse. Ego sum Deus patrum tuorum Abraham, Isaac, & Jacob. Non est Deus mortuorum, sed viuentiū. Quis enim vnquam se dixit dominum esse equi sui mortui, bouis, vel ovis? Quod si homo sicut pecus moreretur, utique Deus se non dixisset dñm illorū. Secundū corpus autē mortui erant, ergo secundum animam viuebant, Anima ergo immortalis est, & semper viuit. Laboremus igitur dū in hoc corpusculo sum⁹, & illud, & animā bonis ita morib⁹ imbuere, ut possimus inueniri in illa parte resuscitandorū, quę similis est futura angelis Dei, gratia dñi nostri Iesu Christi, cui cū patre & spiritu sancto est honor, gloria & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

*Tractatus. 229. in euangelium beati
Lucæ ex cap. vigesimo.*

Respondentes autem quidam scribarū dixerunt ei, Magister bene dixisti. Et amplius non audebāt eū interrogare. Dixit autē ad illos, Quomodo dicunt Christū filiū esse Dauid: & ipse Dauid dixit in libro psalmorū, Dixit dominus domino meo: sede à dextris meis, Donec ponam inimicos tuos

scabellū pedum tuorū: Dauid ergo dominū illū vocat, & quomodo filius eius est? Responsum domini laudauerunt quidam scribarum, tanquā docti in lege (quod eos raro legimus fecisse) & nō ausi sunt deinceps dominum interrogare, videntes sapientiam eius: sed non legimus hos credidisse. Crediderunt tamen aliqui ex principibus in eum secundū Ioan. c. 12. Veruntamen (inquit) ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter pharisæos non confitebantur, ut de synagoga non eijcerentur: dilexerunt enī gloriam hominum magis, quā Dei. Quantum eis hæc fides profuerit, nisi postea confiterentur dominum, habemus ex euāgelio sup. c. 9. Nam qui merubuerit, & sermones meos, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua, & patris, & sanctorum angelorum. Existimādum est hos post domini resurrectionem, & spiritus sancti aduentum ore confessos fuisse quod antea crediderant. Hic memorandum est quod beatus Matt. c. 22. antequam diceret, *Et nemo ausus fuit illum amplius interrogare*, posuit, dicens de quodam legis perito, qui de magno quæsiuit mādato in lege. Cui à dño responsum est, Diliges dñm Deū tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mēte tua. Hoc est maximum, & primum mandatum. Secundum autem simile est huic, Diliges proximū tuum sicut te ipsum. In his duobis mādatis vniversalex pendet, & prophete. Tunc cū hoc dixisset, quæsiuit ab eis cuius fili⁹ Christ⁹ dice-

Legis perito prætulērūt gloriam hominū gloriæ Dei.

C
ver
Da
nun

Ignor
tia qu
excus
sed au
pecca

diceret, at illi responderet, David. Quippe non poterant inficiari & Iacob prophetiam Gen. 49. & Davidi fuisse factam promissionem. Quibus dominus veram adducit scripturam, ut illos in diuinitatis suae cognitionem deducat. Quomodo ergo filius eius est, qui in libro psalmorum, qui spiritu sancto dictante scriptus est, dominum eum appellat dicens, *Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Quomodo igitur dominum eum vocat, si filius eius est?* Procudubio in hoc significauit David Christum verum Deum esse: nam licet eum secundum humanitatem suam filium agnosceret, attamen secundum diuinitatem dominum fatebatur. Gens illa semper mente obtusa, caeca ad claritatem solis, peccatorum suorum tenebris obfuscata palpabat in meridie, sicut scriptum est Iob. 5. Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte, sic palpabunt in meridie. Et Isa. 59. Palpauimus sicut caeci parietem, & quasi absque oculis attrectauimus. Impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui. Nemo illorum fuit qui interrogaret quid David in praefatis verbis sensisset de Christo. Quod si ignorabant, quare non eum de interpretatione psalmi percontati sunt? Haec ignorantia non excusat, verum etiam aggrauat peccatum, cum quispiam ignorans non querit à quo doceatur. Tenemur enim uerò salutem nostram à doctioribus quarere cum quid agere debeam? in aliquo ne-

gotio ignoramus. Aliàs diceretur nobis id quod scriptum est. 1. Cor. 14: Siquis autem ignorat, ignorabitur. Nō enim satis est dicere, Ignorabam, cum nec literas didicerim. Respondebitur enim tibi, Multi viri sunt docti, quos adire poteras, & quae salutis tuae sunt perquirere. Noluerunt tamen illi uerum inuestigare, dño clamante, Scrutamini scripturas, quonia ipsae sunt quae testimoniū perhibent de me. Ioan. 5. Et sup. 12. Hypocritae faciē cœli, & terrae nostris probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? De quibus Hier. c. 8. ait, Milu⁹ in caelo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autē meus non cognouit iudicium dñi. Gemebundus turtur, garrula hirundo, ciconia à vernibus & serpētibz purgās terram: tempus nidificādi, tempus ad nos accedēdi, & recedēdi hirudines obseruant: homines uerò illi noluerunt cognoscere aduentū dñi: neq; nos obseruamus secundū eius generale ad iudiciū aduentū, neq; particulare illud cum unusquisq; ad mortē ascitur: sed desides sumus, & nimium negligētes inuenimur in obseruādo tempore mortis nostrae, & praeparando nos in illam horam, quae omnibus tāto suspectior esse debet, quā tō omnibus est incertior. Si enim alicui in uinculis diceretur, Lata est aduersum te mortis sententia: etiam si non diceretur dies, nec hora, omnis illi dies, omnis hora esset suspecta, semper cogitabundus maneret, semper se iam occidi cogitaret, & saepe se ad mortem

Christū
uerū Deū
David p
nunciat.

Ignoran-
tia quēnō
excusat,
sed auget
peccatū.

Iudaei
noluerūt
aduentū
christi ex
scriptura
cognosce-
re.

Irreuocabilis sententia mortis.

deduci somniaret. Quamò magis nos miseri, quorum sententia irreuocabilis est. Potest enim iudicium reuocari aliquando sententia, vel prece, vel intercessoribus, vel ob aliqua ingentia in rem publicam merita. Reuelauit Mardocheus, Hester. 6. Regi quòd duo eunuchi vellent illi mortem inferre: ideò cum occidendus esset Mardocheus à Naaman, precibus Hester, & recordatione huius reuelationis à morte eripitur, & Naaman occiditur. Cæterum Dei sententia irreuocabilis permanet, dicente apostolo ad Heb. 9. Statutum est omnibus hominibus semel mori, post hoc autem iudicium. Opus est ergo vnicuique nostrum vigilia, nescimus enim uerò qua hora dominus nos vocabit. Ideò sicut solent volentes foueam præaltam & latam ingenti saltu transilire, à longè incipiunt cursum, vt violentiori motu facilius foueam transiliant, & in alteram partem se conferant: ita etiam nos, vt hanc mortis paratam nobis foueam possimus facilius transilire, ne in præceps cadamus, & in inferno damnati pereamus, necesse est à longè cursum arripere, & multiplicatis actibus virtutum currere, quo facilius illam horam transeamus, & in partem alteram prosilientes in requiem à sanctis angelis suscipiamur gratia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum.

Amen.

¶ Tractatus. 230. in euangelium beati Lucæ ex cap. vigesimo.

Audiente autem omni populo dixit discipulis suis, Attendite à scribis, qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conuiujs, qui deuorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem. Ne populus deciperetur amplius ab illis Sycophantis scribis, qui clauem scientiæ scripturarum habentes, onerabant homines oneribus quæ portare non poterant, & ipsi vno digito sarcinas non tangebant, prout scriptum est sup. c. 11. Dominus cito recessurus (sequenti feria sexta) ex hoc mundo ad patrem, populum de illorum nefanda vita monet, quæ manifestata possent omnes eorum facilius vitare nequitiam, & fidei adherere, cui illi resistebant. Quod si non facerent, ignorantiam allegare minimè possent. Quinque hypocritis & malitiæ peccatis illos inuolutos exponit audiente omni populo. Volunt (inquit) ambulare in stolis. Stola vestis est longa pertingens vsque ad talos. Hi vt religiosiores cæteris videretur, hanc sibi elegerant vestem, quæ præ se fert vitæ honestatem, quam minimè habebant, vt ex sequentibus ostenditur. Et amant salutationes in foro. hoc est, omnium reuerentiæ inclinationem, & venerationem magnam. Ecce superbiam illorum: nam quantam significabant stolæ prolixæ humi-

Scribari hypocritica peccata.

Scr
nulla
cura
legis
eterna
obser
tione.

humilitatem, tantam arrogantiam in publicis locis, & venerationem sibi vendicabant. Qui autem hanc maiorem ceteris sibi venerationem desiderat, ceteris se excelsiorem existimat. Tertiò, & *primas cathedras in synagogis*, non enim humilia sedilia quærebant, sed primas cathedras ambiebant, seque in synagoga præferri volebant. *Es primos discubitus in conuiuijs*. Omnia hæc tria sese committantur, & concatenantur adinuicem, *Salutationes in foro, primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conuiuijs*: contraria quippe sunt stolis, quæ sunt mortificationis signa. Ab hypocrisis in superbia deuenerunt hi miseri scribæ, à superbia in auaritiam prolapsi sunt, & suam insatiabilem cupiditatem ostenderunt. *Qui demorant domos viduarum, simulantes longam orationem*. Non enim oratio vera erat, cum oratio sit ascensus mentis ad Deum, illi vero nihil de Deo cogitarent, sed de expilatione pauperum viduarum. Ne autem supra rationem viderentur à viduis suæ deprecationis emolumentum exigere, prolixam, aliud cogitantes, prosequerentur orationem, & sic prolixam etiam expetebant remunerationem, & viduarum domos hoc prætextu expoliabant. Vide inquam deuenerant motum corruptionem scribæ, vide qualiter nihil illis de obseruantia legis curæ erat: & cum ipsi populum legem, & aduentum Messie docere ex officio tenerentur, nulla de hac re illis, nec minima curæ erat. Sciebant nihilominus ipsi legem, & lo-

cum natiuitatis domini Herodi manifestauerunt, cum Magi Matth. 2. ab oriente venissent dicentes, Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? In Bethlehem Iudæ, inquit: sic enim scriptum est per prophetam, Et tu Bethlehem terra Iudæ, nequaquam minima es in principibus Iudæ, ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel. Mich. 5. Ideo concludit dominus, *Hi accipient damnationem maiorem*. Sicut supra scriptum est c. 12. Ille autem seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis: qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Vnusquisque nostrum, quibus nota est voluntas domini, attendat sibi: quoniam nisi fecerit secundum voluntatem eius, vapulabit multis. Recedamus igitur à scribarum conuersatione, & verè stolis induamur, & ea quæ ijs significantur, corde teneamus, videlicet mentis puritatem, & corporis mortificationem. Tunc enim vestis nostræ talis Deo erit accepta, cum associata fuerit munditia mentis, & carnis mortificatione. Nec publice, nec occultè salutationes, & populi applausum queramus, scientes, quanta plus has vanitates diligimus, tanto minus professe ijs, quos saluos esse cupimus. Ipsum enim vulgus si ad hæc nos intentos essentiat, faciet quidem, non tamen ædificatur, immo scandalizatur, & irridet nos. Cauebat hæc David,

Stola
quid designet.

Vanitas
honoris
fugienda.

Scribis
nulla erat
cura de
legis doctrina &
obseruatione.

si vltra id quod regia celsitudo requirit, exhibebatur, & cordis ostium clauderetur, ne vanitas vnà cum salutatione intro conscenderet, dicens, Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: Nec ambulavi in magnis, neq; in mirabilibus super me. ps. 130. excelsiores cathedras in ecclesia (nisi officium postulet) nemo habeat. Locus est orationis ecclesia, non sessionis; locus humiliationis, a quo qui se humiliat cum publicano orante in templo, iustificatur, & qui se cum pharisæo exaltat, humiliatur. In cœnis primos discubitus qui amauerit, suæ vanitatis cōtinuore portabit iniuriã. Aut enim illi diceretur, Da huic te nobilitati locū: aut irridebitur ab omnibus discumbentibus, & erit in irrisionem illis tota die, & vnusquisque domi suæ cum filijs & familiaribus suis de eius vanitate irrisionis sermonem habebit. Nec exterius prolixè orantes ad propria cōmoda id facere à populo iudicemur, sed contenti simus vnusquisq; in gradu suo illo stipendio, quod à maioribus sancitum est. Siue pro celebranda missa eleemosyna ad celebrantis sustentationē tribuatur, siue pro defunctorum animabus sint preces fundendæ, habet vnaquæq; diocesis à suis prælatis eleemosynas constitutas. Hæ modestè exigantur, nulla vox, nullus clamor audiatur, sed secundum beatum apostolum Paulum. 1. Cor. 14. Omnia autem honestè, & secundum ordinem fiant in vobis. Hęc autem agentes bonum habebimus testimonium,

primū à Deo, cui cor & omnia nostra patent, deinde à proximis, & populo, qui facillè scandalizantur, si in nobis quicquid minimum erratum viderint: detrahant etiam nobis, & eorum deuotio minuitur, & inhabiles reddimur ad profectum eorum, qui vitam nostram despiciunt. A quibus omnibus scribarum malis liberet nos gratia sua Iesus Christus dominus noster, cui cum patre, & spiritu sancto est honor gloria, & imperiū per oīa secula seculorū. Amen.

Caveant clerici ne scandalizentur populus.

Locus ecclesia orationis & humiliationis.

Ne plus aut vociferatione exigant sacerdotes eleemosynas suas.

Tractatus. 231. in euangelium beati Luca ex cap. vigesimo primo.

Respicens autem vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium diuites: vidit autem & quandam viduam pauperulam mittentem ara minuta duo. Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper plusquàm omnes misit. Nam omnes hi ex abundantia sibi miserunt in munera Dei, hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit, misit. Respiciamus & nos, & attendamus eos, qui ad alendos sacerdotes templiq; ministros, dona ecclesiæ tribuunt, & illos approbemus, nec cum neotericis hæreticis arguamus, quando legimus dominum hos respexisse. Quod enim approbat Deus, dicitur respicere: sicut scriptum est Gen. 4. Respexit dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autè, & ad munera eius nō respexit: eò vtiq; quòd male offerebat Cain de peioribus terræ frugibus. Itaque duo in principio huius lectionis euagelicæ cōsiderem⁹. Primū est

Cōtra hæreticos, dona ecclesijs collata Deo accepta esse.

Cōtra hæreticos.

est bonum esse, & à Deo approbatum templi ministris, & pro templi reparatione offerre. Secundum est id, quod offerimus, de meliori substantia esse offerendum: tunc enim uerò à Deo acceptatur, & respici dicitur. Nec pauperes ab hoc munere excluduntur, quando uiduæ pauperulæ munus, quæ totum victum suum misit (quippe cui alia nõ suppetebat pecunia, quàm æra minuta duo) præ omnibus acceptatur: quoniã alij diuites ex eo, quod supererat, miserunt: hæc autem omnem victum suum misit.

Itaque non reprobantur diuites mittentes ex abundantia substantia, uerũ etiam approbatur: sed hæc plus omnibus misisse dicitur, quia sibi nihil pecuniæ reliquit, sed totum obtulit quod possidebat, immo quo indigebat. Non eget dominijs opibus & bonis temporalibus notus, sed ideo sibi donari approbat, & templo offerri, ut nobis ea reseruet in seculo uenturo. Animaduertendum etiam est multos pauperes fuisse Hierosolymis, & sacerdotibus abundasse nouimus, & ad templi sustentationem non defuisse pecunias: nihilominus tamen dominus deuotionem illorũ, qui in gazophylacium mittebant, approbat, & in primis illam pauperulã uiduam, quæ misit in gazophylaciũ omnem victum suum. Sciebat equidẽ dominus futuros esse maleuolos hæreticos, qui redditibus ecclesiæ erant detracturi, & eleemosynas in templũ damnaturi: propterea nunc respicit eos approbans qui in templum dona mittunt,

& præ cæteris illam, quæ omnem, quã habuit, pecuniam misit. Non ergo cũ Iuda detrahat hæretici, mulieri uiguetum in caput domini effudenti, cum videant etiam uiduam pauperẽ quicquid habet in pecunia in gazophylacium mittentẽ laudari. Pauperes quidẽ alendi sunt, ueruntamen Deo in templis offerre quæ possumus laudatur. Non enim propter sacerdotes hoc agimus, sed præcipuè propter Deum, quẽ colimus, offerendo, cuius ministri sunt sacerdotes. Et quemadmodum dum pauperibus subuenimus, non indagamus eorum mores utrum peruersi, an recti sint: sic certè cum in templis Deo offerimus, non debemus vitam examinare sacerdotum, sed illi qui creauit & redemit nos offeramus, cuius sunt ministri sacerdotes. Admonet nos ad hæc perficienda beatus Paulus dicens ad Ro. 14. Tu quis es, qui iudicas alienum seruũ? Domino suo stat, aut cadit. Stabit autẽ, potens est enim Deus statuere illũ. Et dominus Matt. 23. ad discipulos suos, & turbas dixit, Super cathedram Moysi sederunt scribe & pharisæi: omnia ergo quęcunq; dixerint uobis, seruate & facite, secundum opera uerò illorum nolite facere, dicunt enim, & non faciunt. Tanti fecit dominus obedientiam iniquorum scribarum & pharisæorum, ut præceperit discipulis suis, & populo Iudeorum, illorũ iniuncta perficere: quanto magis nos debemus parere iustis sacerdotum mandatis, qui longè meliores scribis & pharisæis sunt, etiã illi, qui

Oblatio in templo quam ob causam fiat.

Sacerdotum malorum uita nobis non examinanda, sed eorũ doctrina & madata iusta exequenda.

inter

Cõtra hæreticos.

inter nos iniquiores iudicantur? Non ergo iudicemus eos, nec illos & eorum iusta spernamus. Astat superior iudex, qui actus omnium nostrum considerat à mane vsq; in vespere, & à vespere vsq; ad alteram lucem, qui reddet vnicuique secundum opera sua. Frequentare ecclesiam edocemur more illorū, qui templum frequentabant. Eleemosynas pium est in capsellas pro oleo luminarium, cereis, & cæteris tēplo necessarijs mittere: quando quidem piū à domino iudicatur, & laudatur hoc factum. Nec dubitet paupercula vidua mittere duo æra minuta, recipiet profectò multa maiora. Dicit enim scriptura. 3. Reg. 17. viduā Sareptanam non habuisse, nisi pugillum farinae, & paululum olei, nihilominus tamen postulanti Helix prophetæ buccellam panis & pauxillum aquæ pietate motam fecisse illi panem subcineritium, & attulisse: dixitq; Heliam, Hæc autem dicit dominus Deus Israel, Hidria farinae non deficiet, nec lecythus olei minuetur vsq; ad diem, qua dominus daturus est pluuiam super faciem terræ. Quæ abiit, & fecit iuxta verbum Helix, & comedit ipse, & illa, & domus eius. Et ex illa die hydria farinae non defecit, & lecythus olei non est imminutus iuxta verbum domini, quod locutus fuerat in manu Helix. Propterea dominus iubet nos de his corpori necessarijs non esse sollicitos, sed quærere primum regnū Dei, & iustitiā eius, & hæc omnia spondit nobis adijciēda

esse. Matt. 6. Confidamus ergo sponditionibus domini, & eius sanctissimis verbis credamus, & experimentis veteris ac noui testamenti erudiamur cum legimus viduam tanto tempore aliarum farinae pugillo crescente in dies singulos & alteram sub Elisæo creditori ex pugillo olei in plurima vasa multiplicato satisfecisse. 4. Reg. 4. & quinq; millia hominum indeferto à domino quinq; panibus saturari, & septem panibus quatuor milia. Ne subrepat nobis aliqua diffidentia, sed omnino omnibus benefactores simus indigentibus, templo etiam & sacerdotibus dare non negligamus. Habemus vtiq; euangelium, docentem habemus dominum cæli & terre: experimenta à prophetis legimus, potiora etiam legimus in euangelio. Nimis incredulus est qui tot testibus non mouetur. Ne simus saxi duriores, nouit enim dominus dare mel de petra, oleumq; de saxo durissimo, butyrum de armento, & lac de ouibus cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan, & hircos cum medulla tritici, & sanguinem vtiq; biberent meracissimū. Hæc Deut. 32. Moyses incredulo populo retulit. Nos autem fidiōres Iudeis ne negligamus pijs operibus exerceri gratia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 232. in euangelium beati Lucae ex cap. vigesimo primo.*

Es

Ecclesia
frequentata

Querenti
prius reg
num Dei
omnia alia
adijciuntur.

Non diffi
dendū de
victu &
amicu.

AE difi
re & or
retem
Deus
iprob
imōre
nerat f
cientes

ET quibusdam dicentibus de templo quod bonis lapidibus & donis ornatum esset, dixit, *Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis supra lapidē qui non destruat. Interrogauerunt autem illum dicentes, Præceptor quando hæc erunt, & quod signum quando fieri incipient? Quid dixit, Videte ne seducamini, multi enim venient in nomine meo dicentes, Quia ego sum, & tempus appropinquauit: nolite ergo ire post eos. Cum autē audieritis prælia & seditiones, nolite terreri: oportet enim primò hæc fieri, sed nondum statim finis. Laudat dominus eos, qui munera in templum mittunt, & ipsum dicit templum prosternendum, quod iam superius dixerat, cum veniens in asello vidēs ciuitatem fleuit super illam. Quamuis ergo scias malitia sacerdotum & plebis ecclesias diruendas, noli desinere bona opera facere, & in vsum fabricæ ecclesiæ & sacerdotum munera mittere in gazophylacium domini: ipse enim dominus, cuius amore id facis, retribuet tibi, & impaidū te non ferient ruinæ, si cū destruentur viuis reperiaris. Aedificari etiam iurura templa bonis lapidibus, & donis pretiosis ornari suscipit Deus. Non enim respondit dominus malè fecisse eos, qui templum restaurauerant, nec qui donis & vasis aureis & argenteis ornauerant: quin etiam primo aedificatori Salomoni apparuit, & quicquid vellet, eius optioni commisit postulandum (cum adhuc templum non esset aedificatum) quoniam mille hostias obtulerat dño in Gabaon. 3. Reg. 3. Acce-*

ptat dominus hostias Salomonis, acceptat voluntatem aedificandi domum domino. Ipse etiam dominus cum eligeret domum in Hierusalem, in qua instituendum erat sacramentum corporis & sanguinis sui, dixit Petro & Ioanni, *Ite in ciuitatem, & inuenietis hominem amphoram aquæ portantem, & dicite domino domus, Magister dicit, apud te facio pascha cū discipulis meis. Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum, & illic parate nobis. Nemo igitur ecclesiam extruere contem-*

(hoc enim hæreticorum est) cū audiamus dominum eligentem cœnaculum magnum stratum, & paratum ad sacra mysteria peragenda. Cæterum cum dominus ob populi illius cæcitate, & maliciam sacerdotum decreuisset templum & ciuitatē tradere in manus Romanorum, qui omnia euersuri erant, discipulis hoc prædixit, Hæc quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidē, qui non destruat. Hic locus omnibus est Christianis formidandus: quod enim de templo Hierosolymitano fecit Deus, idem de nostris ecclesijs ipse etiam (si in iniquitatibus perseuerauerimus) faciet, prout nunc cernimus factum per hæreticos in Germania, & alijs etiam locis. Fecit præterea Deus in Aphrica viuente adhuc beato patre August. qui tunc Hippone erat, in cuius obsidione obijt, ne ruinam templi & ciuitatis videret, à Deo id precibus impetrans. Et vsque in hodiernū diem Aphrica possidetur

Cōtra hæreticos de templorū aedificatione & ornatu.

Christianorū ciuitatē destructa.

Aedificari & ornari retempla Deus nō improbat, imò remunerat facientes.

ab infidelibus. In ea, vt refert beatus Augustinus in tractatu de collatione cum Donatistis, tomo. 7. fuisse sexcentas octogintaquinque ecclesias cathedrales, sed ferme earum dimidiam partem Donatistas habuisse episcopos. Quod idem super ps. 77. euenturum omnibus regnis & prouincijs perperam uiuentibus (in illum versiculum, Audiuit Deus, & spreuit: & ad nihilum redegit valde Israel. Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum, vbi habitauit in hominibus) his asserit verbis. Cum ergo digni non essent in quibus habitaret, cur non repelleret tabernaculum, quod utique propter se non instituerat, sed propter ipsos, quos iam iudicabat indignos in quibus habitaret. Ecclesie enim eriguntur ad diuina celebranda, & suscipienda. Hoc quippe etsi ad cultum Deo deservit, propter hominum salutem agitur. Cum autem homines in peius ruant, & nulla in eis reperitur virtus, diruntur templa, quae propter hominum salutem instituta. Merito igitur proster nitur templum & Iudaeorum regnum, cum indigni essent in quibus habitaret Deus. Merito ergo tantae ruinae tempora & signa quaesiere discipuli dicentes, *Præceptor quando hæc erunt, & quod signum quando fieri incipient? Qui dixit, Videte ne seducamini, multi enim venient in nomine meo dicentes, Quia ego sum, & tempus appropinquauit. Multi pseudo Christi insurrexerunt, quos appellat beatus Ioannes membra Antichristi, epist. 1. c. 2. dicens, Et sicut audistis quia Anti-*

christus venit, nunc Antichristi multi facti sunt, vnde scimus quia nouissima hora est. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum, sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Ii sunt omnes haeretici qui Christum apud sese habere contendunt, & dicunt, Hic est Christus, & hoc clamat eorum diuersissima schola. Signum nempe est approximationis ruinae, non solum Hierosolymarum, sed multorum regnorum. *Nolite ergo ire post eos, sed vnusquisque ecclesiae sacrosanctae Romanae fidei inhærens fixus, immobilisque perseueret. Nec vos conturbet praemia & seditiones futurae, Oportet enim primo hæc fieri, sed nondum statim finis.* Hæc verba iam ad aliam videntur pertinere (quam narrat beatus Matt. c. 24.) quaestionem, quam de fine seculi proposuerunt discipuli: quae hic praetermissa est à beato Luca domini responsione contento. Quamquam enim sacri Euangelistae tanto terrarum spatio vnus ab alio distantes nihil contrarium scripserunt, diuersa tamen domini & verba, & facta retulerunt, quae omnia facile coniunguntur. Quod mirabilius est, quam si idem ipsis met verbis retulissent. Scripsit enim beatus Ioannes in Asia, Matthaeus in Iudaea, Lucas in Achaia, Marcus in Italia. *Oportet enim primo hæc fieri, sed nondum statim finis. Veruntamen nemo se seducat, quoniam dies illa ignoratur. Sufficit proculdubio nobis scire quod scriptum est ps. 89. Anni nostri sicut*

Hæreticorum turba signa ruinae.

Euangelistae licet in diuersis orbis partibus scripserit, facile tamen concordatur.

arana

Ecclesiae extruuntur propter salutem hominum.

arana meditantur: dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Si autem in potentibus octoginta anni, & amplius eorum labor, & dolor. Hoc profecto considerantes, & velocissimum temporis cursum, in illa horam quotidie præparemur, scientes quonia hora est iam nos de somno surgere, quoniam mors omnibus instat, neque spatium viuendi, & annos vitæ habemus à domino consignatos in membrana, sed omnia cum suspitione possidemus nescientes qua hora, velut à texente tela, vita nostra succidetur. Oportet ergo deam bonis operibus semper esse paratam gratia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Tractatus. 233. in euangelium beati

Lucæ ex cap. vigesimo primo.

Tunc dicebat illis, *Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum, & terræ motus magni erunt per loca, & pestilentie, & fames, terroresque de caelo, & signa magna erunt.* Septem mala euentura prænuntiat dominus antequam veniat dies domini magna, & amara valde: bellorum duo, reliqua quinque, è cælo mittentur. Gens contra gentem præliabitur, & regnum aduersus regnum insurget. Hæc multoties iam conspeximus, in eodem enim regno vidimus populū bella gerere aduersus nobiles: & aliū populū, illis non consentientem, tempore quo regnabat piæ me-

moræ Carolus Quintus Imperator. Regnum aduersus regnum, Hispanos contra Gallos certantes vidimus: eosdēq; contra Flandros. Nunc in Germania vnus factionis hæretici quidam aduersus alios hæreticos præliantur, & in Gallia etiam nunc rex Carolus aduersus Almiranum, eiusdemque factionis hæreticos bellum gerit. Deus victricē illi concedat manum. In Hispania coniurati Mahometani Granatenses, contra Regem Philippum bellum concitarunt. Nihil aliud omnino die cernimus, nisi gentem aduersus gentem, & regnum aduersus regnum bella mouere. Multa enim (vt ait beatus Gregorius) debet mala præcurrere, vt valeant malum sine fine nūtiare. Terræ motus passa est etiam Lusitania nostra, præsertim Olyssippo caput regni, & finitima loca: vrbs Eboræ etiam satis metuendos. In Italia traiectis Alpibus (in quibus Anibalem ob nimiam frigiditatem oculum amisisse refert Titus Liuius) locus est qui dicitur Scarperia, in quo hospitati sumus, ibiq; ruinæ nobis ex terræ motibus ostensæ sunt, monasterium etiam fratrum hæremitarum sancti Augustini scissuris magnis vidimus ex omni parte apertū ex terræ motibus, qui crebro oppido illo minantur euersionem. Pestilentia a multis annis passa est Lusitania, nunc autem anno præterito 1569. præcipuè Olyssippo, Sanctarenæ, Setubal, aliaque oppida non pauca per annū molestata sunt. Famem quoque aliquando passi sumus, præsertim

Signa finis mudi nunc passim videntur.

Bella.

Hæreticorum dissensiones.

Terræ motus varij.

Pestilentia.

Fames.

(cuius